

DO NOWEJ PODSTAWY
PROGRAMOWEJ

Danuta Pioch

Z kaszëbsczim w swiat

Ùczbòwnik do kaszëbsczégò jãzëka dlô I etapù sztòłceniô

Z kaszëbsczim w swiat

Danuta Pioch

Z kaszëbsczim w swiat

Ùczbòwnik do kaszëbsczégò jãzëka
dlô I etapù sztôlceniô

ZRZESZENIE KASZUBSKO-POMORSKIE
KASZËBSKÒ-PÒMÒRSCZÉ ZRZESZENIÉ

Gduńsk 2012

Podręcznik jest finansowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej

**DO NOWEJ PODSTAWY
PROGRAMOWEJ**

Podręcznik dopuszczony do użytku szkolnego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, i wpisany do wykazu podręczników przeznaczonych do kształcenia ogólnego dla mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym do nauczania języka kaszubskiego, na podstawie opinii rzeczoznawców: prof. dr. hab. Edwarda Brezy i mgr Wandy Lew-Kiedrowskiej.

Etap edukacyjny: I

Typ szkoły: szkoła podstawowa

Zakres kształcenia: podstawowy

Rok dopuszczenia 2012

Nr dopuszczenia 392/1/2012

Opracowanie redakcyjne
Danuta Pioch

Redakcja techniczna
Lucyna Radzimińska

Ilustracje
Joanna Koźlarska

Skład i redakcja graficzna
Piotr Geisler

Projekt okładki
Piotr Geisler

Copyright by Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie Zarząd Główny
Gdańsk 2012 r.

Wydanie I

ISBN 978-83-62137-64-0

Nakład 2000 egzemplarzy

Wydawca
Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie
Zarząd Główny
Ul. Straganiarska 20–23
80–837 Gdańsk
www.kaszubi.pl, biuro@kaszubi.pl

Spisënk zamkłoscë

1.	Biôtka ò kaszëbiznã.....	10
2.	Przëwitanié	14
3.	Jô.....	18
4.	Rechòwanié.....	22
5.	Farwë	28
6.	Jaczi to zwiérz?	34
7.	Zwierzãcy drëch	38
8.	Na pòdwòrzim	42
9.	Zabòwczì	48
10.	Słoń — paluszkòwò zabòwka.....	52
11.	Dzecné jigрэ.....	54
12.	Kòmputrowé dzejanié	60
13.	Jedzenié.....	64
14.	Co w ògrodze rosce.....	68
15.	Co na drzewie wisi.....	72
16.	Dodóm	76
17.	Mòja jizba.....	80

18.	<u>W kapnicë</u>	<u>86</u>
19.	<u>Kuchniowé gùtorzenie</u>	<u>90</u>
20.	<u>Rodzëna</u>	<u>94</u>
21.	<u>Adres</u>	<u>98</u>
22.	<u>Szkòła</u>	<u>102</u>
23.	<u>Robòta</u>	<u>108</u>
24.	<u>Wiodro</u>	<u>112</u>
25.	<u>Ruchna</u>	<u>116</u>
26.	<u>Kalãdôrz</u>	<u>120</u>
27.	<u>Dzëń i tidzëń</u>	<u>126</u>
28.	<u>Czim jezdzymë</u>	<u>130</u>
29.	<u>Spòrt</u>	<u>134</u>
30.	<u>Òdpòczink</u>	<u>140</u>

To jô — Krôsniã — malinczi duszk, pòdobny we wszët-
czim do Ce, króm rostu. Bãdã z Tobã na kartach kněžci
przez całi rok. Mòżesz na mie rechòwac w drãdżich
sprawach. Jem tak stòré, że móm zabëté, jak mie zwiã.
Mòże Të mie nadôsz miono? Nie jem blós nipòcé, jak
niechtërny mie òbmòwiajã (np. w piesniczce, co je ni-
zi). Dzecóm òsoblëwie lubiã pòmagać.

Krôsniãta-nipòcãta

Chto nasëpôł w bôtë solë, pitóm, chto?

Namalowôł cos na stole, jakbë kłos...?

To krôsniãta-nipòcãta zrobia tak cos nama

Pùdã, dóm jim co do miszi — tej bãdã pòmagać...

Pòzaplotłë kònióm grzëwë w copków szesc

I wëpitë mimkóm mlékò, bleczą: jész...

To krôsniãta...

Pòspùszczóné lëftë z kòłów, kòzdi — flak...

Wëczapóny kòmin szadzã czôrno blãk

To krôsniãta...

Zawiesziwô sã kòmputër rôz pò rôz

A do tegò jakbë w krziżë wilk mie włôzł...

To krôsniãta...

Tomôsz Fópka

Krôsnia- nipoća

Muzyka: Jerzy Stachurski
Słowa: Tomasz Fopke

1. Chto na - sę - pól w bó - tē so - lē, pi - tóm, chto?

Na - ma - lo - wól cos na sto - le, ja - kbē kłos...?

Ref: To krô - sniã - ta - ni - pò - cã - ta zro - bia tak - cos na - ma

Pù - dã, dóm jim co do mi - sczi - tej bã - dą pò - ma - gac...

Biôtka ò kaszëbriznã

1

Môli ricérz

W bôjkòwim swiece bôjkòwé zëcé,
bôjkòwé téż przigòdë.

Jô jem òdwôżny ricérz bëlniôk,
z wszëtczim sobie dóm radã!

Ùretóm królewionkã
i zapadli zómk.

Strasznych ùkôzków sã nie zläknã,
to przestrojińcë są.

Mój miecz to mowa starków,
a jô jem ricérz môli.

Taczé dzieckò, co pò prôwdze
niczegò sã nie bòji!

Éwa Warmòwskô

Słowôrk

bëlniôk – zuch

bôjka – bajka

malënk – rysunek

ògniôrz – strażak

przestrojińc – przebieraniec

ricérz – rycerz

stark – dziadek

szandara – policjant

szoféra – kierowca

ùkôzka – zjawa

zapadli – zaklëty, zapadły

► Kògùm je dzeckò z wiérztë? Wëbierzë pasowny malënk.

ricérz

doktor

szandara

ògniôrz

szofëra

- Kògò i co ùretò mòli ricérz? Wëbierzë pasowné słowa czëtóné przez szkólnégò. Namaluj do nich òbrôzci.

ùkôzka, miecz, królewionka, knôpik, ricérz,
zómk, stark

- Co dlô mòlégò ricerza je mieczã?
Jaką mòwą gôdają twòji starkòwie?
- Të téż jes mòlim kaszëbsczim ricerzã i mòżesz retac swòjã mòwã, żelë blós mòsz chãc gadac pò kaszëbskù.
- Òdpowiedz na pëtania zgòdno z tekstã.

Gdze zëje mòli ricérz?
Jaczi òn je?
Kògò i co chce ùretac?
Kògò sã nie bòji?
Co je jegò mieczã?

Przewitanie

2

Anečka

To jô, Anečka.

Wcyg zadôwóm pětania,

bò wszëtškò wiedzec chcã.

Mëma, pòwiédz, co to je?

Tatki, tatki, rzeczë mie!

Lubiã bôjczy i zabôwczy,

wnetka sama bãdã czëta ksążczy.

Môlé ręce, môlé nóżczy,

bò móm mało lat.

A tak baro, baro chcã

pòznac całi swiat!

Éwa Warmòwskô

Słowôrk

bôjka – bajka

drëch – kolega

miono – imię

szlabiza – sylaba

wcyg – zawsze

wnetka – wkrótce

wzôjno – nawzajem

zabôwka – zabawka

zwãk – głoska

- ▶ Odpòwiédz na pëtania zgòdno z tekstã.

Jaczé miono mô dzéwczãtkò z tekstu?

Czemù wcyg zadôwò pëtania?

Co dzéwczã lubi?

Chto bãdze ji czëtòł ksążczy?

Jaczé sã rãzczi i nòzczi dzéwczãtkã?

Co Aneczka chce pòznac?

- ▶ Przëwitôjta sã wzôjno z drëchama.

Witôj! Jô jem Aneczka. A jak Cëbie zwiã?

- ▶ Pòdziel słowa na szlabizë i na zwãczi.

A n k a

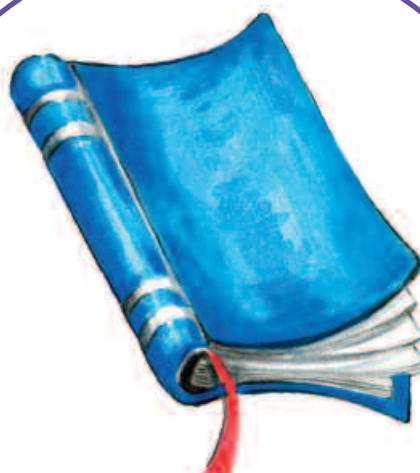
m ë m a

t a t k

- Aneczka nôbarzi lubi bôjczy, ksążczy i zabôwczy. Namaluj to, co tĕ nôbarzi lubisz.

zabôwka

ksążka

ô

3

To jô

To są mòje ręce,
to są mòje nóžczy,
to je mój brzuszek,
a w nim pãpiùszek.

To szēja, to głowa,
to òczë, to ùszë,
to nosk, a to gãbka,
to są mòje włosë i snôžô frizura.

Piãkno sã przëwitóm,
pòdóm rākã prawã,
tej sã ùkloniã
i z ùsmiëwkã na twarzë
pòwiém „Dobri dzén”.
Jak chcesz bëc pòstësznë
to zrób tak, jak jô.

Éwa Warmòwskô

Słowôrk

czile – kilka
 dzél – część
 gãba – usta
 gôdka – mowa
 malënk – rysunek
 narôz – razem
 pòsobica – kolejność
 pòstac – postać
 pòzwa – nazwa

przërëchlëc – przyspieszyć
 remiã – ramię
 szëja – szyja
 szkólny – nauczyciel
 sztrofka – zwrotka
 terôzka – teraz
 ùsmiëwk – uśmiech
 wëzdrzatk – wygląd
 wiérzta – wiersz

- ▶ Pò wësłëchanim wiérztë pòkazë na malënkù dzéle cała, ò jaczich je gôdka w tek-sce i nazwij je. Wszëtczé pòzwë pòwtórzë czile razy.
- ▶ Słëchôj tekstu i pòkazywôj na se dzéle cała, ò jaczich czëtô szkólny w pierszi i drëdzi sztrofce.
- ▶ Szkólny jesz rôz pòmalinkù czëtô dwie sztrofczi, a tã maluj prosti wëzdrzatk czło-wieka pòsobicã, tak jak to je czëtóné.
- ▶ Trzecô sztrofka wiérztë je instrukcją, jak nôlëzi sã przëwitac. Zrób wszëtkò tak, jak tam je napisóné.
- ▶ Terôzka pòkazë wszëtkò, co szkólny bãdze czëtôł w cali wiérzce narôz.
- ▶ Naùczta sã spiewac *Rimòwanczi z pòkazywanim*. Pò jaczims razu nôlëzi przë-rëchlëwac spiëwanie, a chto sã zmili, dôwô fant.

Rimòwanka z pòkazywanim

Szëja, remiona, kòlana, piãtë,
 kòlana, piãtë, kòlana, piãtë.
 Szëja, remiona, kòlana, brzëch,
 pò kaszëlskù gôdóm dërch.

Głowa, remiona

Popularna

Gł-o-wa, re-mio-na, kò-la-na, piã-të, kò-la-na, piã-të, kò-la-na, piã-të,
 gł-o-wa, re-mio-na, kò-la-na, brzëch- pò ka-szë-bskù gô-dóm dërch!

dorośli człowiek

dzieckò

Rechòwanié

4

Mòje nózczì

Mòje nózczì baro dżibczë
mògą skakac kùli chcą.
Jeden, dwa, trzë, szterë, piãc,
czë Të téż mòsz skakac chãc?

Éwa Warmòwskô

- Spróbuj, co mògą zrobic twòje nózczì. Rób to, co bądze terô gôdôł szkolny:
 - skôczë chwilkã na prawì, pózni na lewi nodze;
 - pòdskòczë na dwùch nogach trzë razë;
 - skôczë na prawì nodze do tëhu;
 - skôczë na lewi nodze do przódkù;
 - skôczë na dwùch nogach w prawò;
 - skôczë na lewi nodze w lewò;
 - zrób dwa kroczi przed siebie, a tej trzë w tił.
- Pòrechùjta na głos:

òkna w salë, palce jedny rãczy, swòje òczë, tòfle na scanie.

Słowôrk

bala – piłka
blóna – chmura
bómk – cukierek
dzesãc – dziesięć
dzewiãc – dziewięć
dżibczì – gibki
kùli – ile
miesąc – księżyc
òłówk – ołówek

òsem – osiem
róbzak – tornister
slëwa – śliwka
słunuszkò – słońce
sédem – siedem
szesc – sześć
tòfla – tablica
zesziwk – zeszyt

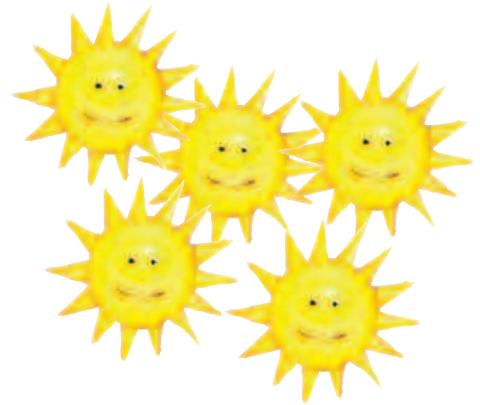
► Kùli rzeczy widzisz na malënkach?

balã

rôbzak

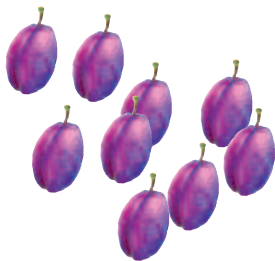
stunuszkò

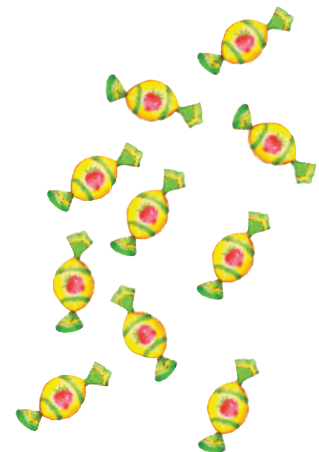
òłówk

ksążka

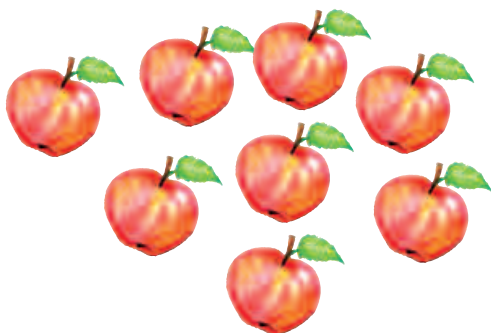
slëwa

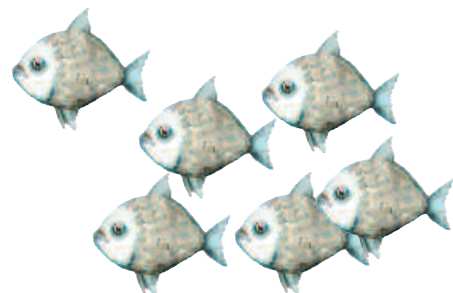
bómk

balón

jabkò

ribka

► Pòrechùj ksążczy i zesziwczì w swòjim róbzakù.

► Namaluj:

trzë gwioźdzë, sztërë slunca, dwa miesące,
szesc blónów.

Cyfrów klasa

Tomasz Fopke

1. Ze - ro - na cwia - rdo ja - jo. Je - den mô nos spù - szczo - né

Dwa bë ò-dplë-nąc chca-ło. Trzë z bò-kù je sa - dnio-né.

Cyfrów klasa

Zero — na cwiardo jajo
 Jeden mō nos spiuszczoné
 Dwa bĕ òdplĕnác chcało
 Trzĕ z bōkù je sadnioné

Sztĕrĕ w górã czikrĕje
 Piãc wzérô so do tĕtu
 Szesc zarô gwĕs zemgleje
 Sĕtmĕ drĕcha zawòlô

Ôsmě scēsniōné pasā
Dzewiāc drzémie timczasā
Dzesāc, co róbzak nosza
I to je cyfrów klasa!

Tomôsz Fópka

jeden

sztērē

Farwë

5

Farwë

Czôrné ptôchë pòzlecatë
a tej glosno zakrakatë:
czôrné niebò, czôrny las,
czôrnô wòda, czôrné kwiatë,
czôrné stunkò z czôrną bloną,
czôrny, smùtny dzéń.

A jak dzòtchi przënëkatë
ze smiéchã i spiéwã,
taczì swiat ùzdrzatë:
mòdré niebò, las zelony,
strzébrznô wòda, farwné kwiatë,
zloté stunkò,
farwny, snôzi dzéń.

Czôrné ptôchë wëptłoszimë,
niech òdleca dalek stąd.
Më farwama sã ceszimë
i kòzdim zwëczajnym dnia.

Éwa Warmòwskô

Słowôrk

farwa – kolor
 farwny – kolorowy
 lilewi – fioletowy
 miedwiédz – niedźwiedz
 niebò – niebo
 nórt – kąt
 pòmarańcza – pomarańcza
 prostonórt – prostokąt

ptôch – ptak
 sniéć – śnieć
 snôżi – piękny
 strzébrzny – srebrny
 sztrich – linia
 trôwa – trawa
 trzënórt – trójkąt
 zajk – zając

- W teksce pòjawiłë sã dwa òbrazë: czôrny i farwny. Na kòżdym z nich bëlë juwerné elementë. Co sã pòjawiło na òbrazach?

Słëchôj pòmalcznégò czëtaniô drédzi sztrofczi i maluj to, co rozpòznôwôsz.
 Dobiérôj przë tim pasowné farwë.

Pò skùńczeniu robòtë sprawdzta razã, czë wszëtkò je zrobioné dobrze.

► Zapòznôj sã z pòzwama farwów:

biôli jak

żółti jak

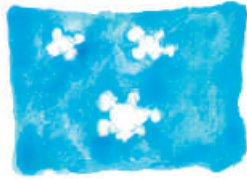
pòmarańczowi jak

zelony jak

mòdri jak

lilewi jak

czerwiony jak

brunny jak

szari jak

czôrny jak

► Namaluj:

jeden
biôli
trzënórt

dwa
żółté
prostonórtë

trzë
zeloné
kòła

sztërë
mòdré
gwiôzdë

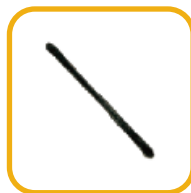
piãc
czerwionëch
serców

szesc
brunëch
kwadratów

sédem
szarëch
miesąców

òsem
czôrnëch
sztrichów

dzewiãc
pòmarańczowëch
jabków

dzesãc
lilewëch
slëwów

- ▶ Szukôj wkół se rzeczy co mają taczé farwë, jaczé pòwié szkólny.
- ▶ Zrób malënk do pierszi sztrofczi. Pòrównôj terôzka swój pierszi i drëdzi malënk. Chtëren z nich barzi Cë sã widzy: czôrny czë farwny?

Farwny pałac

Jak snieg je biôli

Jak nielò mòdri

Zelonô trôwa

Jak noc je czôrny

Czerwioné serce

Te farwë znają

Żółti jak słońce

Malējã pałac.

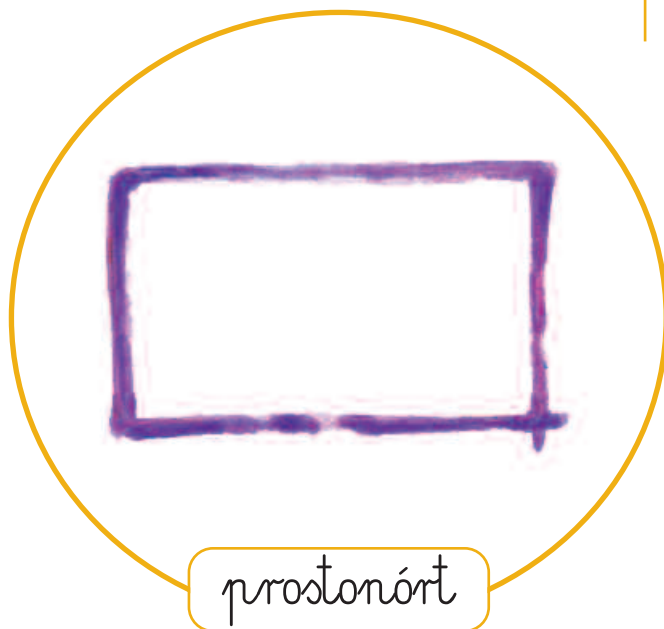
Tomôsz Fópka

Farwny pałac

Tomasz Fopke

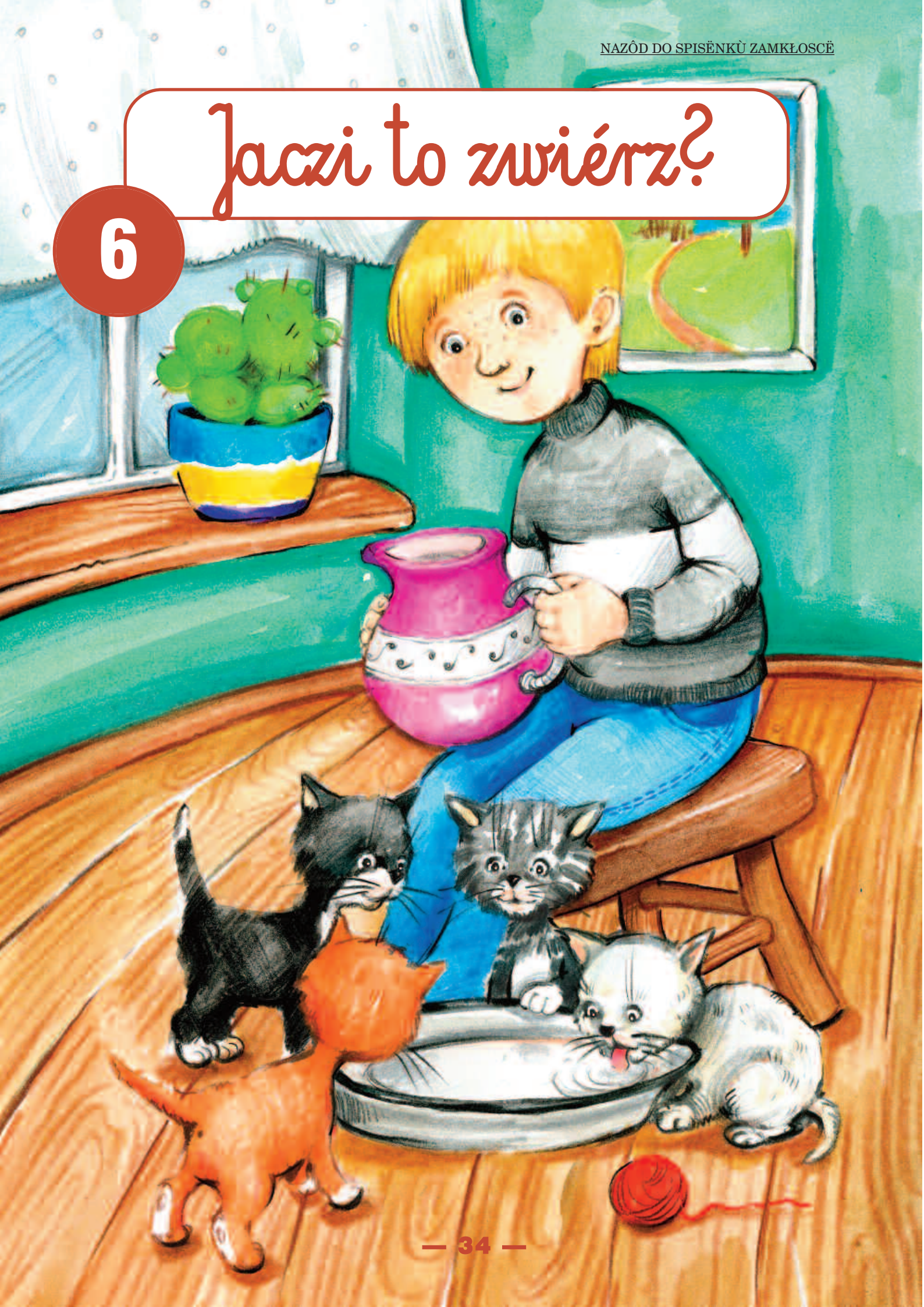
1. Jak snieg je biôli, ze - lo - nô trô - wa,
2. Jak nie - bô, mò - dri, Jak noc je czô - rny

Cze-rwio - né se - rce - żô - łti jak słu - ŋce pa - łac.
Te fa - rwë zna - jã - ma - lë - jã

Jaczi to zvíěřz?

6

Wëzgódka

Czej je malinczi,
pije mlékò.
Wiôldzi chwôtô mësżë.
Jăżëkã całë cało mëje,
òpòcuszkù wiedno chòdzy,
tak że nìcht gò nie ùczëje.

Éwa Warmòwskô

- Wëzgòdnij, ò kògùm je gòdka w teksce.
- Maluj to, co czëjesz:

Môłé kóleczkò,
wiôldzé kóleczkò,
przë môłim —
z prawi stronë ùchò,
z lewi stronë ùchò,
z prawi stronë trzë wàsë;
z lewi stronë trzë wàsë;
przë wiôldżim —
ògónk zakrącony
i je kòt tëlã òbrócony.

Éwa Warmòwskô

Słowôrzek

bleczec – miauczeć

chòwac – hodować

chwatac – łapać

dozerac – pielęgnować

familiô – rodzina

kóleczkò – kóleczo

mlékò – mleko

mùjkac – głaskać

ògónk – ogonek

òpòcuszkù – cicho

przënôlégô – należy

slépka – oczka

- Słëchôj tekstu i dôj òdpowiedzë na pëtania.

Jónk i kòtë

Jeden, dwa, trzë, szterë,

bleczą głośno kòtë môté.

Mlécza napic bë sã chcałë.

Przëszedł Jónk, mlécza włót,

kòtë pilë, a òn zdrzôł.

Éwa Warmòwskô

Kùli je kòtków ?

Jaczé òne są?

Co òne robią?

Czegò bë chcałë?

Chto do nich przëszedł?

Co jim dól?

Co robił Jónk,

czëj kòtë pilë mléczkò?

kòt

- Czë môsz kòtka? Chto z twòji familii dozérô kòtka?
Jak przënôlégô zajimac sã kòtkã? Czë tak, jak dzieckò napisało w lësce do starczy,
czë mòże jinaczi?

Lëst

Kòchónô Starkò!
Móm môlégò kòtka.
Kòtk skôcze, drapie, pije mléczkò,
bawi sã kłatkã wełnë
i mô taczé snôżé zeloné slépka.
Jak gò mùjkóm,
mrëczy sobie pò kòcémi.
Kòchónô Starkò!
Bëlno swòjégò kòtka dozéróm
i pamiätóm Twòje słowa:
zwiérz to nie je zabôwka,
to żëjącô jistnota.
Dłòte mùszi sã nim òpiekòwac.

Éwa Warmòwskô

Zwierzäcy drëch

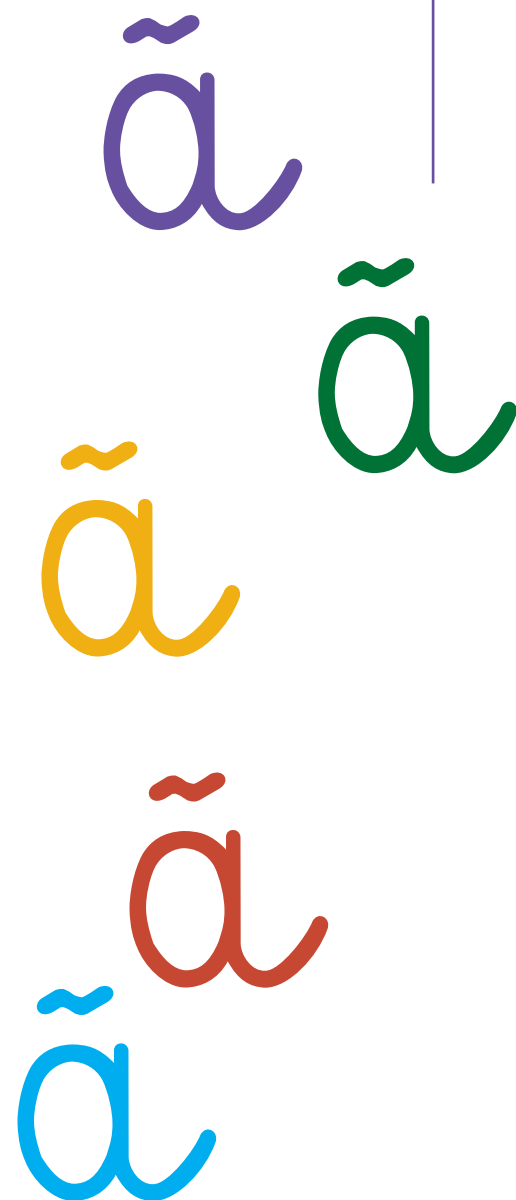
7

Drëch

Rôz do szkôłë przëszedł tószt,
 leno ùczëc sã — ani rusz!
 Szukôł, wãchôł, gònił pò szkòle.
 Jãz w kùńcu zaszczekôł tak:
 Ni ma tu czasã mòjégò Tómkã,
 haù, haù, haù?
 Timczasã zazwònił zwònk,
 ze salë wëbiegnał Tómk.
 Tószt przëskòczył do Tómkã,
 a że ùczbów ju bëło kùńc,
 na szpacér razã mòglë wińc.
 Mùszã tuwò wszëtczim rzec:
 Miec prôwdzëwégò drëcha
 to baro wòżnô rzecz.

Éwa Warmòwskô

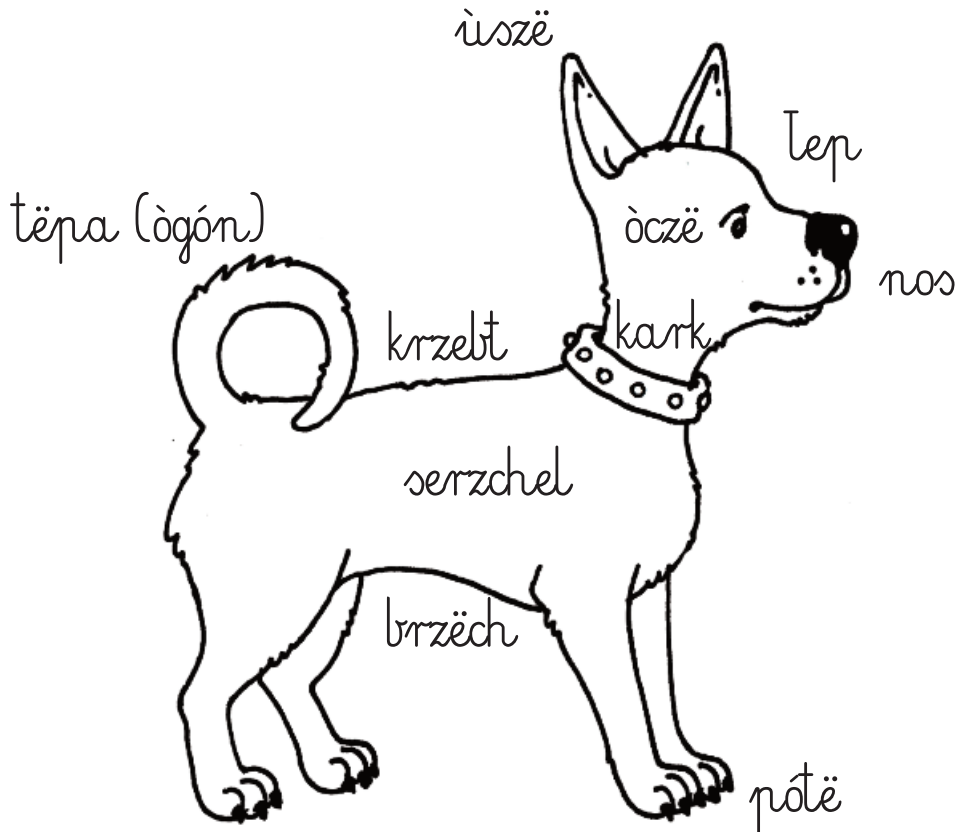

Słowôrk

bùda — buda
 drëch — przyjaciel
 kark — szyja
 krzebt — grzbiet
 łep — głowa
 plëta — kałuża

póta — łapa
 serzchel — sierść
 szpacér — spacer
 tëpa — ogon
 tószt — pies

- Zdrzë na malënk, co przedstôwiô psa. Pòznôj elementë bûdowë pségò cała.

- Òpiszë wëzdrzatk Tómkòwégò psa, jaczégò widzysz na malënkù przë teksce. Felëjącé słowa dopòwié szkólny.
- Psë mògą miec rozmajité miona, np. Szarik, Bùrk, Azór. Nadôj miono Tómkòwémù tószowi. Bòczë, że miona pisze sã wiôlgą lëtrą.
- Przepiszë taczë tekst:

Tómkà zwie sã

..... mô

Kòl ni stoji

Tómk baro lubi swòjégò

- Tómk i jegò tósz są drëchama. Czë wszëtcë lëdze lubią psë?
Naùczë sã spiewac piosenkã ò tószu, co nie bël kòchóny. Pamiãtôj, żebë twój tósz
bël wiedno kòchóny.

Niekòchóny tószk

Òdnąd – donąd so chòdzy,

Z daleka òd lëdzy –

Niekòchóny tószk...

ùczeń

Slëpczi w zemiã wcyg wbiżô,

W plëtach sã przezérô –

Niekòchóny tószk...

tãga

Tomôsz Fópka

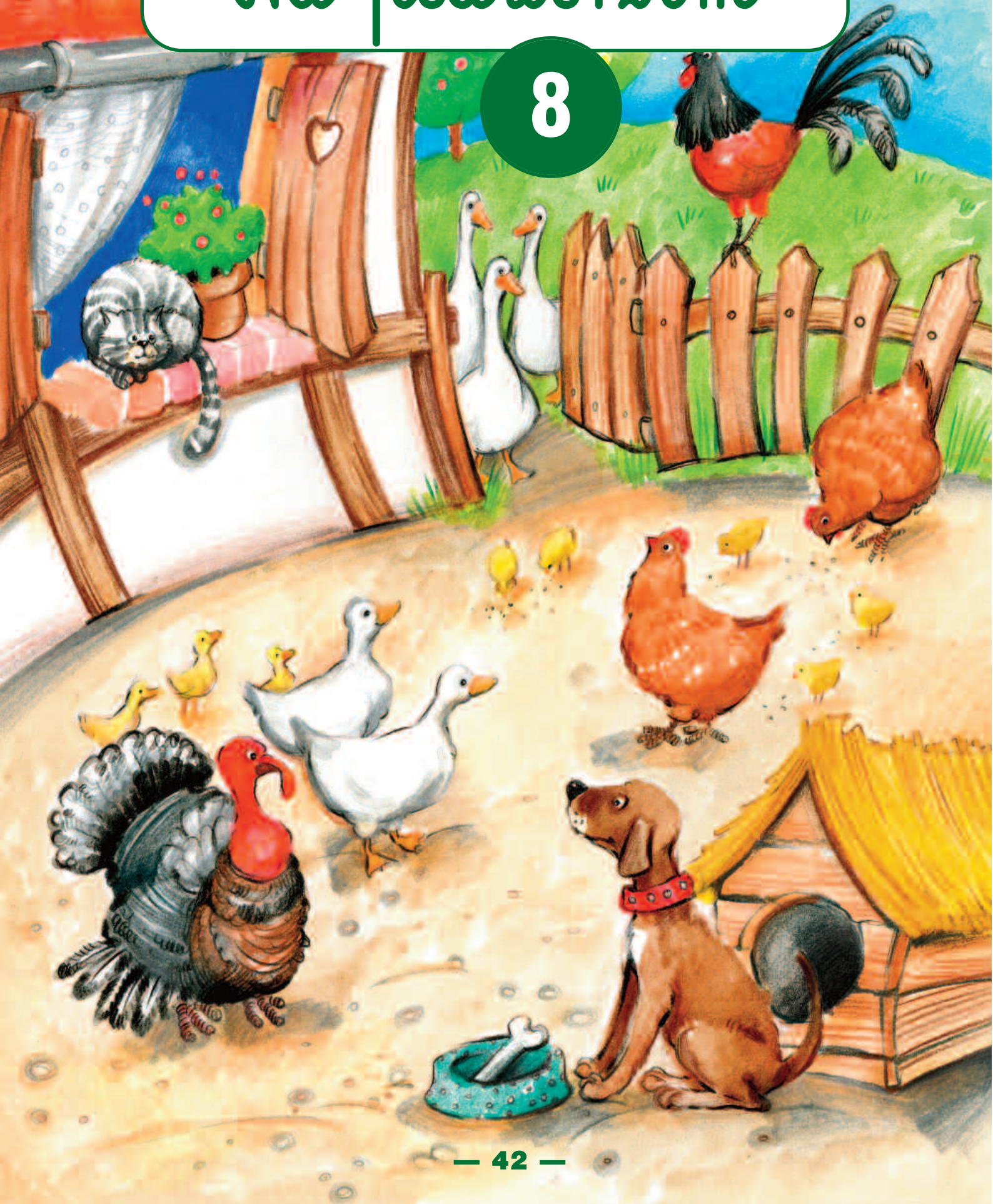
Niekòchóny tószk

Tomasz Fopke

Musical notation for the song "Niekòchóny tószk" by Tomasz Fopke. The notation is in 2/4 time and includes chords: Dm, Gm, C7, F, Bb, E7, A, A7, and a final Dm with a fermata. The lyrics are: 1. Òdnąd- do-nąd so chò-dzy, z da-le-ka òd lë-dzy - nie-kò-chó-ny tószk...

Na pòdwòrzi

8

Na pòdwòrzim

Kùr nas bładzy ò pòrénkù,
kòt, czej nie spi, gòni mészë,
kùra jôjka niese.

Tósz pilëje chëczy,
krowa dôwô mlékò.

Gāsë pióra na pòdëszkã
kòzdi chcôłrë miec.

Òwca w wełnã je òbrutò
na stréfle dlô ce.

A gùlòk glosno gùlgòce:
gùl, gùl, gùl, kòzdi zwiérz
wôżny je na swiece.

Éwa Warmòwskò

Słowôrk

bùczka – świnka

chòwa – zwierzęta hodowlane

gùlòk – indor

kôrbic – rozmawiać

krusza – krowa

kùr – kogut

pilowac – pilnować

slépka – oczka

snicé – sen

spiéwa – śpiew

stréfle – pończochy

trus – królik

wzerac – patrzeć

zgrzëbiã – żrebię

- Zdrzë na malënk przë teksce. Ni ma na nim wszëtczych zwierzãtków z tekstu. Kògò na nim braknie?
- Pò wësłëchanim wiërzhtë pòwiédz, chtò i co robi:

pieje.

gùlgòce.

gòni

niese

pilëje

Òd

je

dô nóm

na

Z

bãdze wełna na

- Sprawdzenié pamiãcë. Òdpòwiédz na taczé pëtania: chtò pieje, dôwò wełnã, gòni mësżë, dôwò pióra, pilëje chëczy, dôwò mlëczkò, gùlgòce?

- Cžë wiész, jacžë pògłosë wëdôwają pòznóné zwierzątka?
Òdpòwiédz je w piesniczce T. Fòpczi **Chòwné spiéwë**, chtërny za sztócëk sã na-
uczisz.

Jesz na pòlu je fùl rosë,
a ju czëc są chòwë głosë.

Refren

kózka — meeeeeeeeeeee

kùrczã — piiiipiiiipiii

jagnią — beeeeeeeeeeee

kôczã — kwaaaaaaa

krusza — miùùùùùùùùùù

zgrzëbiã — hiiiiiiiiiiia

gàsã — gããããããgãããgã

szczeniã — haiaiaiaiaia

gùlã — glglglglglglglgl

kòcã — miaaaaaaaaaaia

bùczka — llllllllllllllll

blós le jeden trus — tsssss

Stuńce sã pòd nosã smieje.
Wzérô, co sã tuwò dzeje.

Refren

kózka — meeeeeeeeeeee

Ju sã slëpczi spiacé robia,
a zwierzãta dali kôrbia.

Refren

kózka — meeeeeeeeeeeee

Spią i mają dobre snicé.
Takô spiéwa pò wsë lecy.

Refren

kózka — meeeeeeeeeeeee

Chòwné spiéwë

Tomasz Fopke

1. Jesz na pò-lu je fùl ro-së, a ju czëc są chò-wë gło-së:

kó-zka- mee kù-rzã- pi ja- gniã- bee kô- czã- kwô

kru-sza- mù zgrzé-biã- hija gą-sã- gągã szcze-niã- hau

gù-lã- glgl kò-cã- miał bù-czka- li blós le je-den trus- éśś

rodwôrže

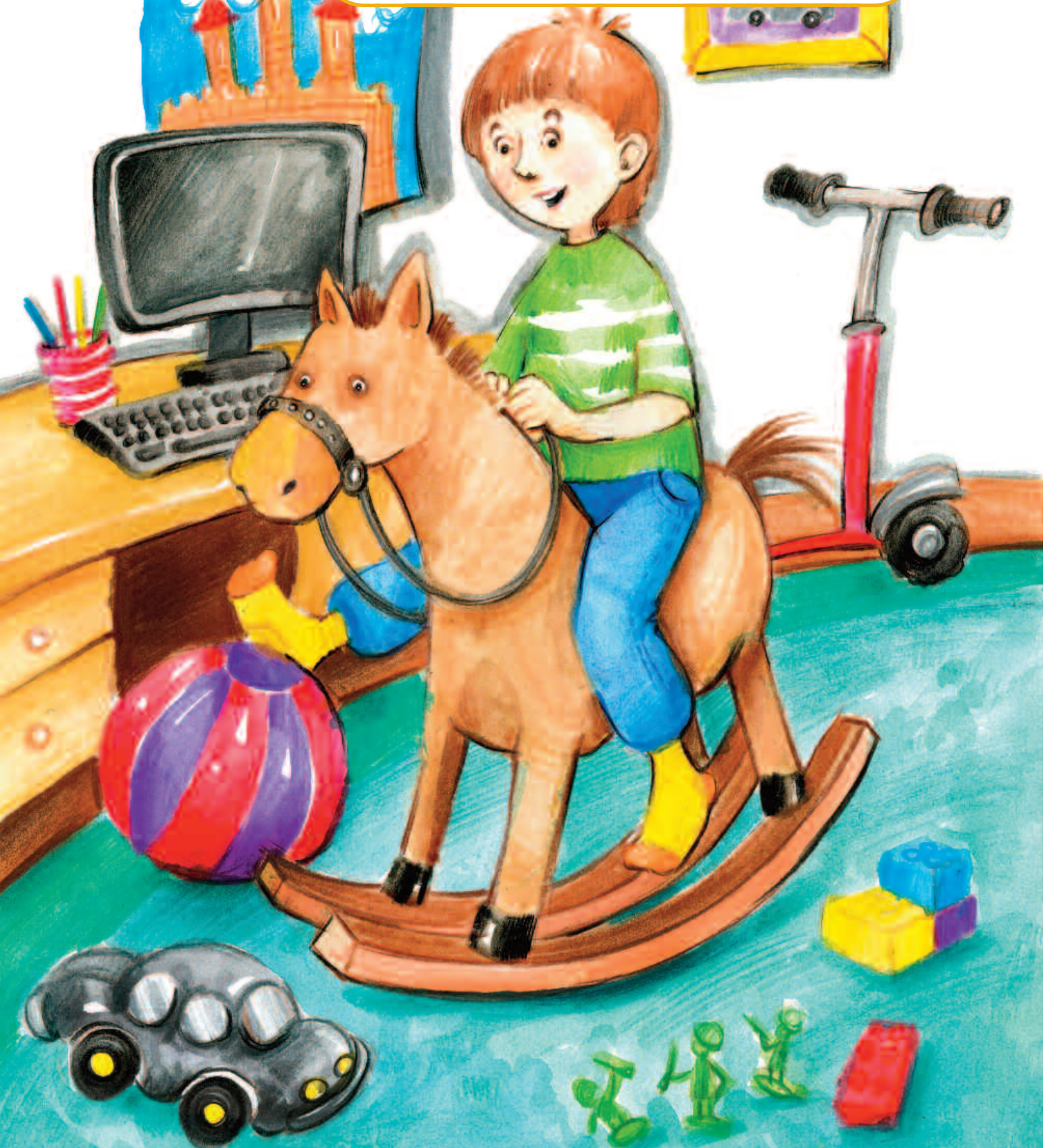

chôwa

9

Zabrôwrczi

Kònik na biegiùnach

Jadã na kònikù drzewianym,
spòd biegiùnów sëpiã sã skrë.
Trzimiã za grzëwã mòjégò hiszka,
cëż to za jazda je!

Jadã na kònikù drzewianym
że tuńcëje pòdłoga, pòsowa i scanë.
Drzewiany kònik — snôzô zabôwka —
sygnie blós mòckò za grzëwã sã trzëmac.

Kònikù drzewiany,
tak pëszno sã zybac òd scanë do scanë.
Smiejã sã, ceszã i redëjã tak,
że mògã jachac w dzecynny fantazji swiat!

Éwa Warmòwskô

Słowôrk

aùtkò — samochodzik
bala — piłka
grochòtka — grzechotka
hiszk — konik
kara — taczka
knôpik — chłopczyk
kòlibka — kołyska
kùżel — bąk

piszczówka — gwizdek
pòsowa — sufit
pùpka — lalka
skarbónka — skarbonka
skra — iskra
wòzyk — wózek
zybac sã — kołysać się

- ▶ Pòkazë na malënkù: kònika, knôpika, biegùnë, grzëwã, hiszka, pòsowã.
- ▶ Mòłë dzecë mają wiele zabòwków.
Dobierzë pòzwë do malënków:

aiùtkò, bala, kòlibka, kłoczi, piupka, wòzyk, grochòtka,
kiùzel, pieszczówka, skarłònka, kara

- ▶ Zbierzta zabòwczì z waji salë. Ùstalta razã ze szkòlnym jich pòzwë. Pòzni jedno dzeckò pòkazëje zabòwkã, a jinszë mùszi pòdac ji kaszëbską pòzwã. Chto sã zmili, òdpòdò z grë. Wëgriwò ten, chto nòdlëzi òstónie w grze.

Do wëznaczeniò prowadzacégò je takò wëliczònka:

Aiùto, kara, brika, wóz,
chto dzys Cebie bãdze wiòzl?
Abò Të, abò Të, a jak nie chcesz,
wëbierz mie!

Éwa Warmòwskò

- ▶ Słěchôj zdaniów czětôněch przez szkólněgò. Przě zdaniach zgòdněch z tim, co je zapisóně we wiěrzce, rzeczě „pròwda”.

Dzeckò jedze na kònikù.

Kònik je żelazny.

Spòd biegùnów sĕpie sã piòsk.

Dzeckò trzimie kònika za grzěwã.

Drzewiany kònik je snòżã zabòwkã.

Razã z nim tuńcĕje pòdłoga, pòsowa i scanĕ.

Dzeckò sã smieje, ceszi i redĕje.

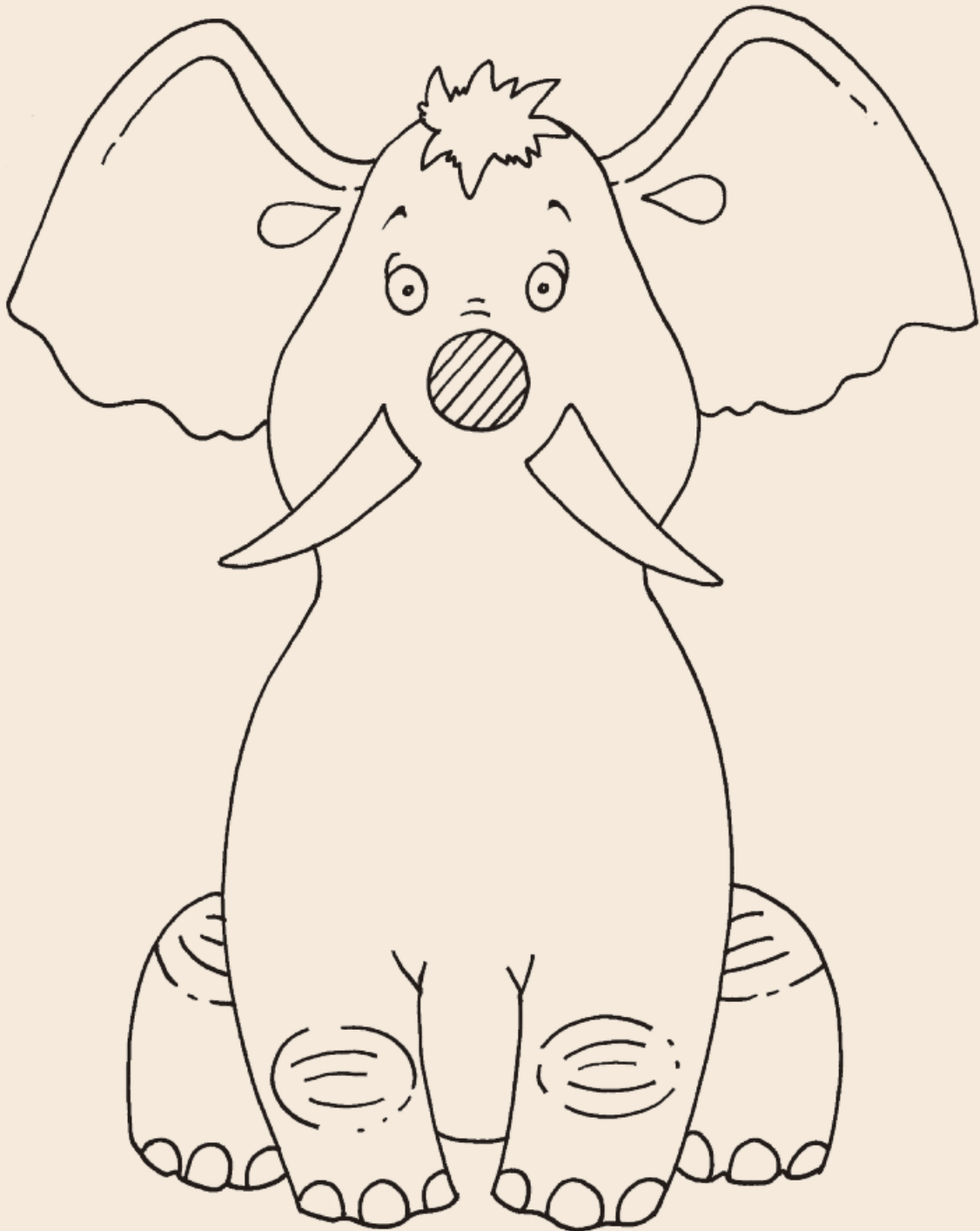
kònik

zabòwczy

Słoń - paluszkowô zabôwka

10

- Jednégò dnia w szkòłowi jizbie dôł sã czëc taczi gòwôr:

Pòj do mie, pòj do mie abò jô do ce.
Razã sã zabawimë i wiesòto mdze.

Éwa Warmòwskô

Wiész, chtò gòdòł?

To bëła paluszkòwò zabòwka – słoń, chtërna leżi jesz na pòlëce, ale za sztócëk
Twòje paluszczi jã wëkònają, a tej pòspòłu sã zabawita.

- Przëszëkùj: papiór, farwné wëklejònczi, nożëce, lepiszcze, farwné krédëczki.
Za sztócëk szkòlny rozdò mòdło słońa, chtërnémù trzeba przëklejic òczë i klë.
Całégò słońa mòże pòfarwic. Tam dze je trąba, wëcynómë dzurkã i wkłòdómë
w niã swòj paluszk.
Tak jesmë przëszëkòwóny do pòspòlny zabawë.

Słoń

Szedł rôż słoń
jeden, dwa, jeden, dwa.
Pòmalinkù, pò përzinkù
trąbã rëchòł w górã, w dół,
jeden, dwa, jeden, dwa.
Chto rozmieje zrobiec tak?

Éwa Warmòwskô

- Zabawa:

Dzecë stòwają w pòrach ze swòjima słońikama na paluszkach i wòlają do
pòspòlny zabawë słowama *Pòj do mie, pòj do mie ...*

Szkòlny czëtò wiérztã *Słoń*, a decë maszerëją *jeden, dwa, jeden, dwa* i *rëchają*
trąbã (paluszkã) *w górã i w dół*.

Słowòrk

farwic – kolorować

krédka – kredka

lepiszcze – klej

Dzecné jigřë

11

Wiesôli swiat

Skôcze Ala,
skôcze bala,
skôcze żabra,
skôcze kôt.

Terô wszëtczim sã wëdôwô,
że swiat cali skôcze mët.

Mòje nóżczy téż chcą hòpsac
na skôczónce,
na zelony, mitczy łące.
Jeden, dwa,
jeden, dwa.
Je wiesôli cali swiat!

Éwa Warmòwskô

Słowôrk

bùczka – świnka
copac sã – cofać się
czipka – kurka
drëbòlëc – dreptać
dziecny – dziecinny
hòpsac – podskakiwać

jigra – zabawa
pòsobica – kolejność
skôczónka – skakanka
szragò – ukośnie
sztócëk – chwilka

- ▶ Pò wësłëchanim wiërtë pòwiédz, chto skôcze.
Namaluj wszëtczich.
- ▶ Je jesz chtos, kògò nòżczy téż chcą hòpsac. Na czym ten chtos chce skakac?
- ▶ Czë Të téż chcesz pòdskakiwac?
Wëznacztã z drëchama, chto mdze pòsobicã pòdskakiwôł. Do wëznaczeniô pò-
słuzta sã wëliczónkã.

Wëliczónka

Jabkò na drzewie,
śliwka w kòmpiòce.
Na kògo wëpadnie,
ten mùszi pòdskòczëc!

Éwa Warmòwskô

- ▶ Dzecë lubią sã bawic w téater.
Za sztócëk pòdzielita sã rolama i bãdzeta spiéwa.
Pòsłëchôj tekstu i pòrechùj, wiele dzecy bãdze mùszało grac w mùzycznym
téatrze.

Ania pòtka

Ania pòtka kòtka — miaù, miaù, miaù
Ania pòtka pieska — haù, haù, haù
Ania pòtka mëszkã — pi, pi, pi
Ania pòtka krówkã — mù, mù, mù
Ania pòtka kózkã — me, me, me
Ania pòtka jagnią — be, be, be

Ania pòtka

Tomasz Fopke

Ania pòtka gąskā — gā, gā, gā
 Ania pòtka zgrzéliā — hja, a
 Ania pòtka biczkā — ti, ti, ti
 Ania pòtka czipkā — czip, czip, czip
 Ania pòtka kaczkā — kwa, kwa, kwa
 Ania pòtka mrówkā — mru, mru, mru

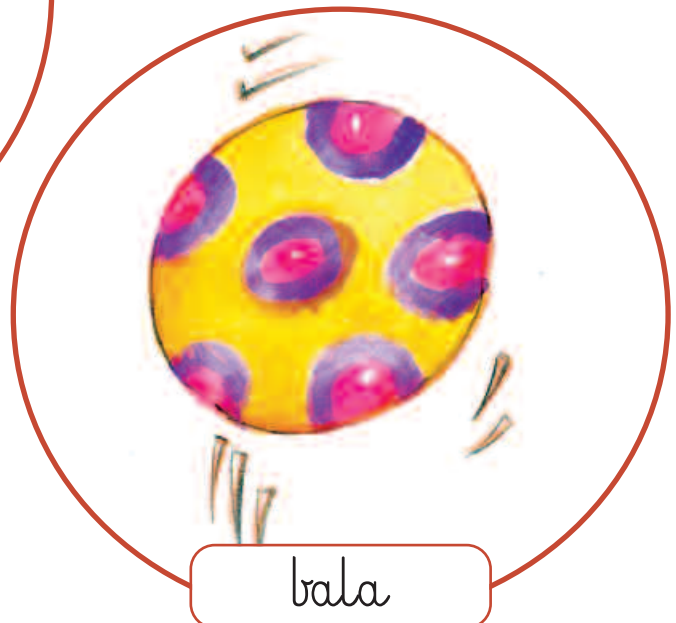
- Jesz jedna jigra, chtërna pòmòże ùtrwalęc rechòwanié. Kòzdé z dzòtków bǎdze tērò jakās cyfrǎ abò lěczbǎ. Szkólny bǎdze gòdòł, co nòłēzi robic.

Pón generòł

Pón generòł wòjskò liczi:
 Jeden, dwa — do przòdku marsz!
 Dwa i trzē — pól krokù w bòk!
 Trzē i szterē — wesz, drēbòlē!
 Szterē, piāc — chòdzēc, nie spac!
 Piāc a szesc — flot sǎ copie!

Szesc i sëtme – szragò biôj le!
 Sëtme, òsmë – przerwa, mësle!
 Òsmë, dziewiãc – prawò, lewò!
 Dziewiãc, dzesãc – kińc ju, szkòda!

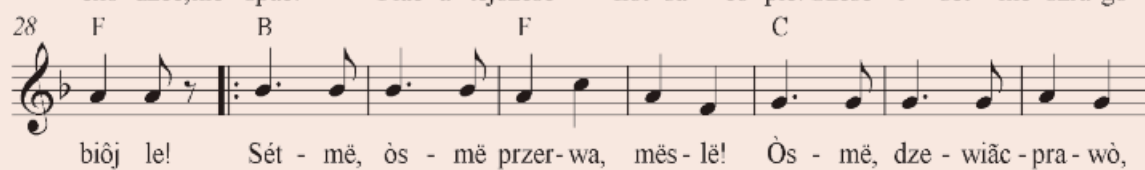
Tomôsz Fópka

muz. Weronika Korthals-Tartas
sl. Tomasz Fopke

Pón generôł

(Zabawa na kroki, liczenie do 10)

Kòmputrowé dzejanie

12

Na mòjim laptopie

Na mòjim laptopie chãtno sobie gróm
I wiele klawiszów chùtkò przëcyskóm...

Czedë wcësna „enter”, tedë jidã wprzódk,
A do zamikaniô „alt ef sztëre” móm...

Czej chcã zapamiãtac, wcykóm „kòntrol es”
A jak co skasowac — ùżëjã „dilejt”...

Znajã mój kòmputër òd „ef dwa” do „end”
Jak pòrëszã mëszkã — widkã mërgô mie...

Tomôsz Fópka

Na mòjim laptopie

Muzyka: Weronika Korthals- Tartas
Słowa: Tomasz Fopke

1. Na mò - jim la - pto - pie chã - tno so - bie gróm
I wie - le kla - wi - szów chù - tkò przë - cy - skóm...

Cze-dë wcë-sna „e-nter”, te-dë ji-dã wprzódk „alt ef sztë-rë” móm...
A do za-mi - ka - niô

Słowôrk

dzejanié – działanie

mërgac – mrugać

kluczplata – klawiatura

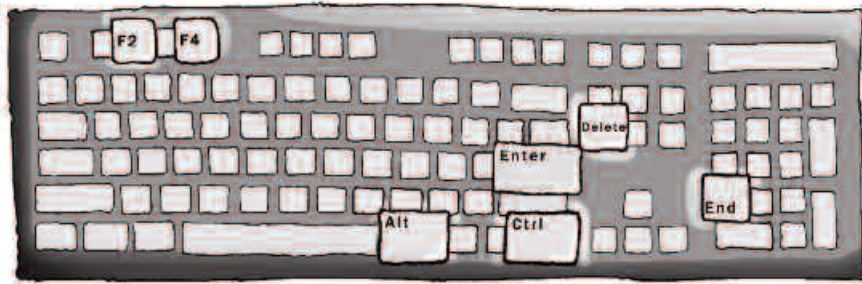
kòmeńda – komenda

widk – światółko

- ▶ Dzecë lubią kòmpùtrë. Të gwësno téż. Do czego gò ùżiwôsz? Czë tak, jak w teksce – do graniô, czë pòtrafisiz na nim robic jész jiné rzeczë?
- ▶ Zdrzë na kluczplatã i ôdszukôj na ni wëmienioné w teksce klawisze. Do czego òne służą?

Przecwicżë na ni òmówioné w teksce kòmeńdë.

Wëpròbùj dzejanié klawiszów na prôwdzëwim sprzãce w kòmpùtrowi salë.

mëszka

kòmpùter

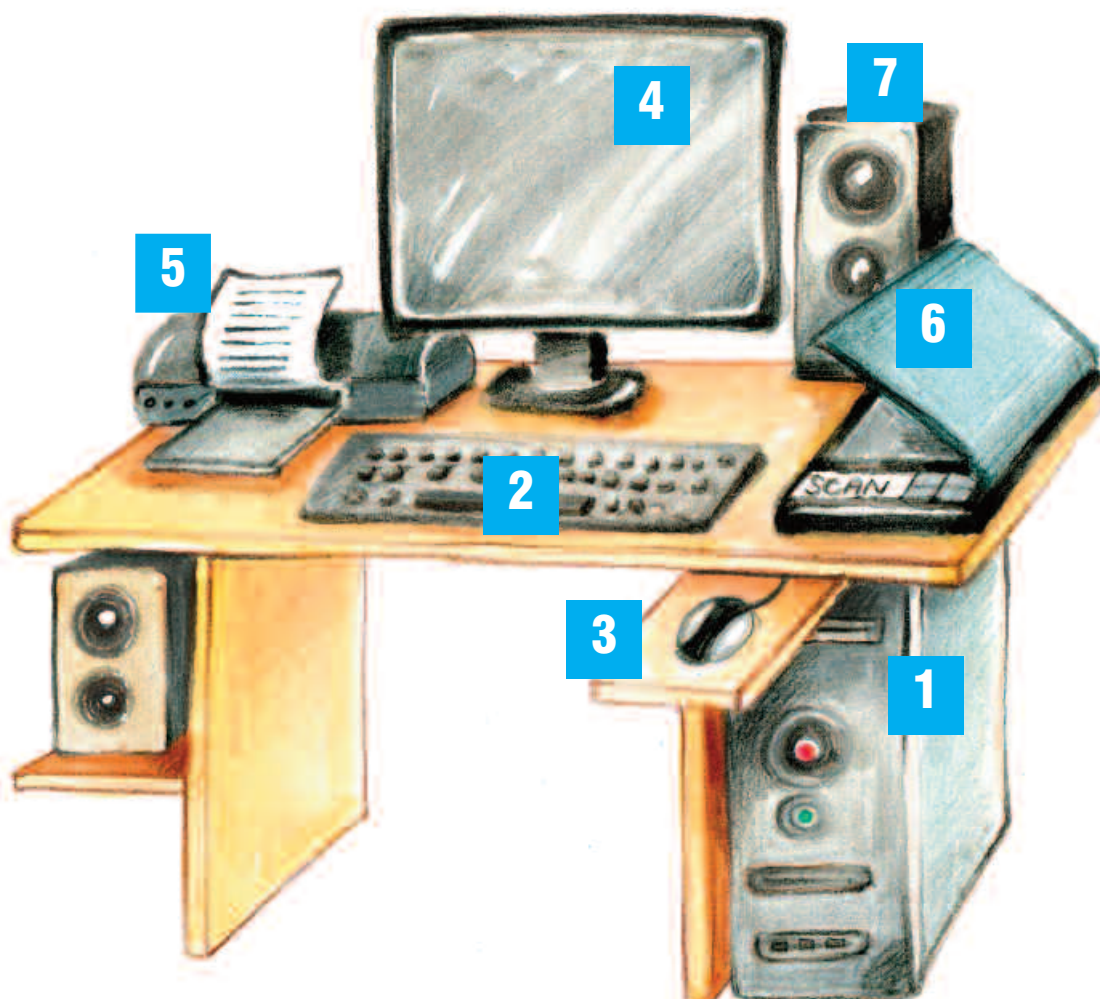
- W teksce pòjawilo sã wiele słów, co nazéwają czinnoscë. Sã tam taczé słowa:

grac, przëcësnać, wcësnać, jic, zamknąć,
zapamiãtać, skasować, ùżëc, znac, pòrëszëc, mërgac

Czë pòtrafisiz pòdac jész jaczé jinszé słowa nazéwającé czinnoscë, co sã zrzeszoné z robòtą na kòmpùtrze.

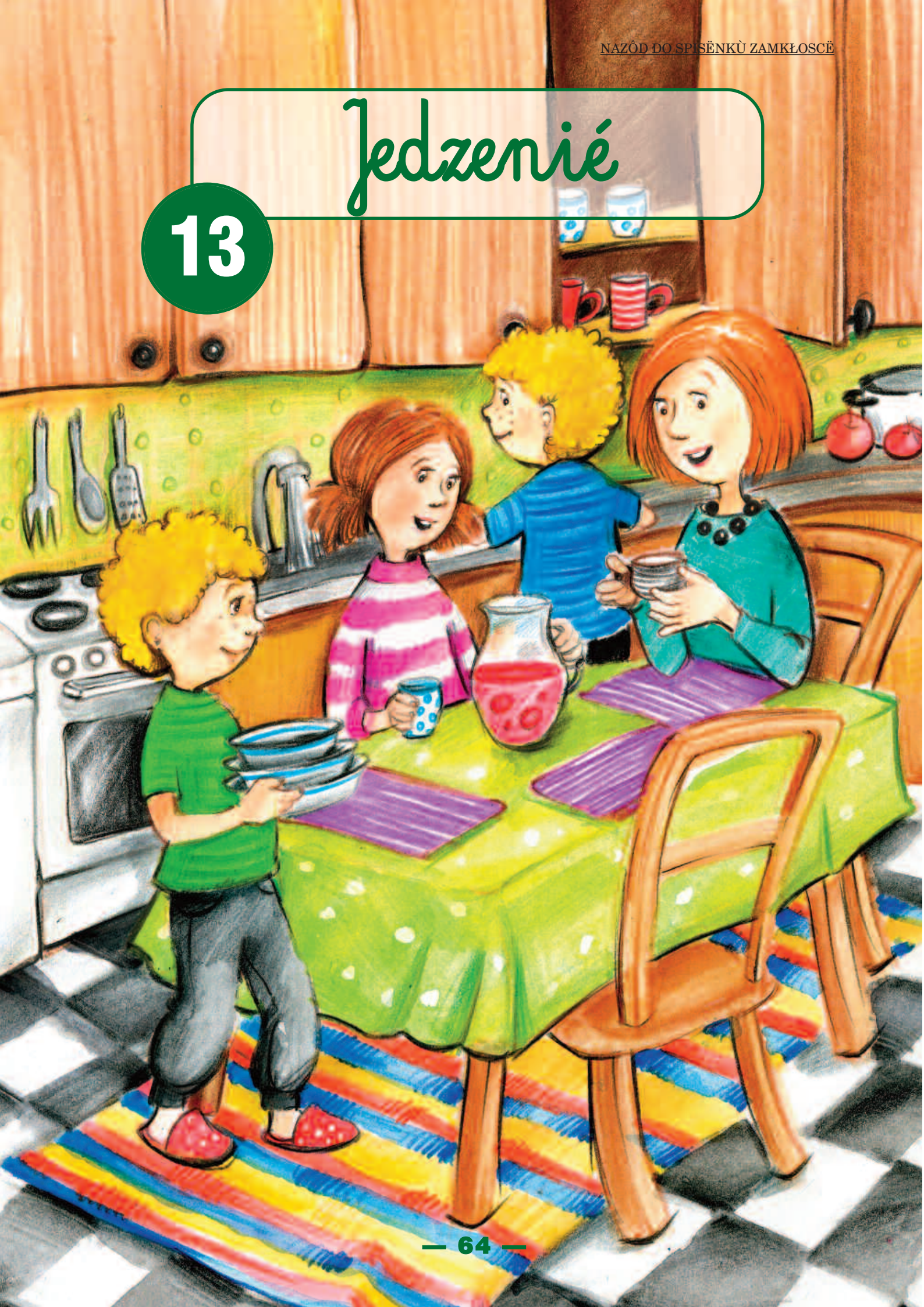
- Co to je kòmpùter? Z czegò òn sã sklôdô? Czë wëdrzi tak, jak ten na malënkù kòle wiërtë?
- Kòmpùtrowi zestaw wëdrzi tak, jak to je pòkôzóné niżi. Dobierzë pòzwë do ele-
mehtëw malënkù.

mónitór, mész, kluczplata, kòmpùter, drëkarka,
głosniczi, skaner

Jedzení

13

Chto tak ò nas dlô

Reno pòkrzésnik czekô na stole,
to mëma gò dlô nas ùszëkòwa.
Do szkòłë pòdpòłnik wez – przëpòminô –
bo kòždë dzeckò mùszi zdrów jesc.

Na pòłnié bądze smaczno zupa
i plinçe z brùlew jesz.

Tak smakòwito, jak nasza mëma,
nie gòtëje nìcht.

Na pòdwiëczòrk brzôd i swiëzi kùch,
mómë na te smaczci wiôldzi aptit.
Pòzni do wiëczërzë pòspòłu sadniemë,
to mdze òstatny mòltëch dzys.

Pò jedzenim pòmòzemë mëmie ze stolu sprzàtac,
niech òna òdpòcznie pò trudze dnia.
Kòchónô mëmùszkò, baro dzàkùjemë,
ze wiedno dlôsz ò nas tak.

Słowòrk

brzôd – owoce

kùch – ciasto

mòltëch – posiłek

plinçe – placek

pòdpòłnik – drugie śniadanie

pòkrzésnik – śniadanie

pòspòłu – wspólnie

smaczci – łakocie

ùszëkòwac – przygotować

wiëczërza – kolacja

- Przez cali dzeń człowiek zjôdô czile môtëchów. Dobierzë jich pòzwë do malënków.

pòkrzësnik,
pòdpòłnik,
pòłnié,
pòdwiëczòrk,
wiëczërza

- Namaluj, co jes jôdł na wëbróny môtëch w òstatnëch dniach.
- Zdrzë, jak sã zwią niechtërne produktë do szëkòwaniô môtëchów.

worzta

kapiùsta

tomata

krëszka

cëczër

mlékò

miãso

szabellòn

kòłôcz

chléb

arbata

salôta

rëba

jôjkò

jabkò

sér

marchew

zupa

- ▶ Zaplanuj dzysészã wječerzã dlô Twòji rodzëznë. Rzeczë, co bãdze do jedzeniô.
- ▶ Czasã mëma je ùmãczonô i brëkùje pòmòcë przë szëkòwanim pòłnia, bò na przëszëkòwanie gò je trzeba nôwicy czasu. Chto wié, co dzys bãdze na pòłnié? Mòże pòdpòwiémë słowama wiérztë.

Kaszëbsczé smaczci

Wszëtkò jedzenié je smaczné,
leno niech kòzdi, co chce, gôdô:
dlô Kaszëbë nad pùłczy ze sledzama,
plińce z białew, ôkrasã, brzadowã i wrëkòwã zupã
nick lepszégò nie dô!

Éwa Warmòwskô

pòkrzésznik

pòdpòłnik

Co w ògrodze rosce

14

Gõtëjã zupkã

Zupkã, zupkã, gõtëjã zupkã!
 Wãrzëwów wkrajóm w grôpk:
 Bùl, bùl, bùl...

Bùlwë, bùlwë, gõtëjã bùlwë...

groch,
 kapùstã,
 marchew,
 czwikłã,
 wrëczy,
 tomatë,
 cëbùlã,
 szabellón,
 kwiatnik,
 piotrëszkã.

Tomôsz Fópka

Gõtëjã zupkã

Tomasz Fopke

1. Zu - pkã, zu - pkã, gò - tẽ - jã zu - pkã!
 2. Bù - lwë, bù - lwë, gò - tẽ - jã bù - lwë
 3. Groch, - groch, - gò - tẽ - jã groch -

Wa-rzë-wów wkra-jóm w grôpk: bùl, bùl, bùl... w grôpk: bùl...

Słowôrk

bùlwa – ziemniak
 czwikła – burak
 szabelbón – fasola

tomata (pòmidora) – pomidor
 wrëk – brukiew
 kwiatnik – kalafior

- ▮ Zabawta sã w ògrodnika. Dzecë dostôwają nowé miona. Kòždé je jaczims warzëwã. Ògrodnik (szkólny) wëmieniowô warzëwa, jaczé wieze na tîrg (Jem ògrodnik, dzys wiozã na tîrg szabelbón...), i dzeć ò tim mionie mùszã chùtkò sadnãc. Jak nie zdażã na czas, dôwają fant.
- ▮ Przëbôczta pòznóné rëchli farwë.
 Kòždé dzeckò namalëje: *kapùstã, marchew, czwiklã, tomatã, szabelbón, piotrëszkã* i pòwië, jaczich farwów ùżëło do jich pòmalowaniô.
- ▮ Rozpòznôj warzëwa na malënkù przë teksce. Pòdôj jich pòzwë i òkreslë farwë.
- ▮ Wëzgòdnij, jaczé to warzëwa:

Ta wiôlgô głowa mô wiele lëstów,
 żëwë jã zjesc pòtrzëbny są wszëtce.
 Lilewé głowczë w zemi sedzã,
 a jich lëstë chãtno trusë jedzã.
 Czej tã pannã ze sëkniów zëblôkają,
 to pò jich licach lëzë sã kùlają.
 Czerwiony kòrzónk w zemi sobie rosce,
 żëwë gò wërwać, cygniëmë za włosë.
 Na krzôczkù czerwionëch balonów kùpa,
 włożisz je do grôpka, bãdze smaczno zupa.

- ▮ Zaspëwôjmë razã piesniczkã *Gòtëjã zupkã*.

ògród

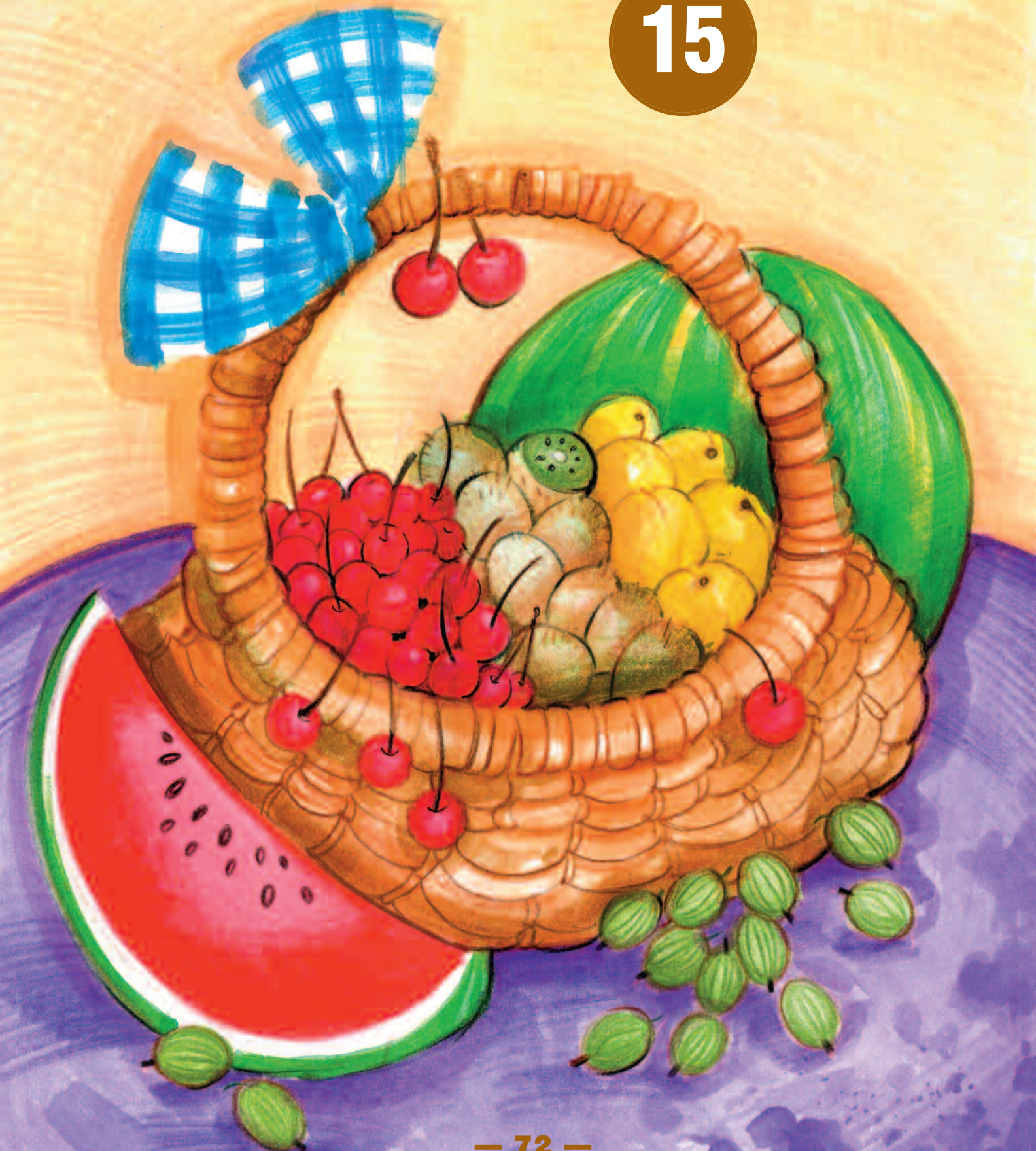

ògardowizna

Co na drzewie wisy

15

Mój kòsziczek

Nie je lózy mój kòsziczek –
 Taczi brzôd nalézã w nim:
 arbrúz, jabka, krëszczy, slëwë,
 wisznie, krzesznie, kiwi,
 jagòdë, krëzbùle, malënë, mòrele,
 swiãtojanczi, pòtrôwnice, winogrona.

Tomôsz Fópka

Mój kòsziczek

Tomasz Fopke

Nie je ló - zy mój kò - sziczek -
 ta - czy brzôd na - lé - zã w nim: a - rbùz

Słowôrzek

krëzbùla (ãgris) – agrest
 krzesznia – czereśnia
 lózy – pusty

pòtrôwnica – truskawka
 swiãtojanka – porzeczk

- Nié wszëtcë mògą jic do sadu i narwac tam brzadu. Niechtërný mùszą jic pò niego do krómù.

Wszëtcë terôzka jesmë w najim ksążkòwim krómie. Mëma dała 10 złotych i mómë za to kùpic brzadu. Jedno kilo kòsztò tãli, jak je widzec na tòfelkach. Pòwiédz, co i kùli kùpisz za 10 złotych.

- Wëbierzë z wiérztë pòzwë tegò brzadu, co rosce w Pòlsce. Pòwiédz głosno kòżdą pòzwã. Jaką nen brzôd mô farwã. Namaluj kòsziczka, a w nim brzôd, co ù naji rosce.
- Ùstaw brzôd z twòjégò kòsziczka wedle wiôlgòscë (òd nôwikszégò do nômiészégò).
- Spróbuj swòjima słowama pòwiédzec, jak wëzdrzi brzôd, co nie rosce ù naji.
- Brzôd je baro dobrze jesc. A czemù, dowiész sã pò wësłëchanim wiérztë.

Jablónka

W naszym ògródku
jablónka rosce,
czerwioné jabrùszka mô.
Pòmôgóm tatkòwi je zrëwac,
chãtno je pózni zjém.
Jabrùszkò reno,
jabrùszkò na dobranoc,
bò w nim witaminczy są.
Dłòte jédz jabrùszka kòzdi dzén!

Éwa Warmòwskô

jagòda

swiãtojanka

Dodóm

16

Najô chëcz

Sztërë scanë, òkna, dwiérze, dak i kòmin,
to bùdink, chëcz, mój dodóm.

A bënë jizbë, kùchniô, kapnica
to môl do zëcô.

W chëczë mëma, tatk, sostra, brat,
a czasã starka i stark.

Bùdink to blós są scanë,

a jak tam mieszkómë më:

mëma, tatk, dzecë, starkòwie,

to je chëcz, dodóm,

gdze z chãcã wrôcómë,

gdze nama pòspół dobrze je.

Słowôrk

bënë – wewnątrz

bùten – na zewnątrz

bùdink – budynek

chëcz – dom

dak – dach

dodóm – dom rodzinny

kùchniô – kuchnia

môl – miejsce

òbrëmienié – pomieszczenie

pòspół – razem

stark – dziadek

starka – babcia

- ▶ Chto mieszkô w bùdinkù? Wëbierzë òdpòwiedzë z przeczëtónëch przez szkólnégò słów:

starka, pòłbrat, stark, sostra, pòlsostra, mëma,
wùja, còtka, tatk, brat

- ▶ Pòrechùj, kùli lëdzy mieszkô w ti chëczy.
A wiele lëdzy mieszkô w twòjim dodomie?
- ▶ Gòdającë ò chëczy mòżemë rzec, jak òna wëzdrzi bënë i z bùtna.
Słëchôj dwùch pòczàtkòwëch rézków tekstu i namaluj to, co czëjesz.
Czë to je òpisënk chëczy z ji bëna, czë z bùtna?
- ▶ Bënë chëczy sà (według słów wierzhtë) taczë òbrëmienia:
(wëbierzë pasowné dzële malënkù na spòdlim wësłëchónégò tekstu z wersów 3 i 4)

- ▶ Kùli i jaczich òbrëmieniów je w twòjim dodomie?

- Pòsléchôj tekstu ò tim, gdze je lepi – bënë czë bûten.
Rzeczë, gdze Tobie je lepi.

Bûten – bënë, òr lato – w zëmie

Bûten mróz, zëmno je
Bënë piéck grzeje mie
Bûten zybr, wiater grô
Bënë spik kòlibie...

Bûten hęc, dze sã skręc?
Bënë chlód, tuwò pòj!
Dobrze je leznosc miec
Wëbrac môl: tam czë tu...

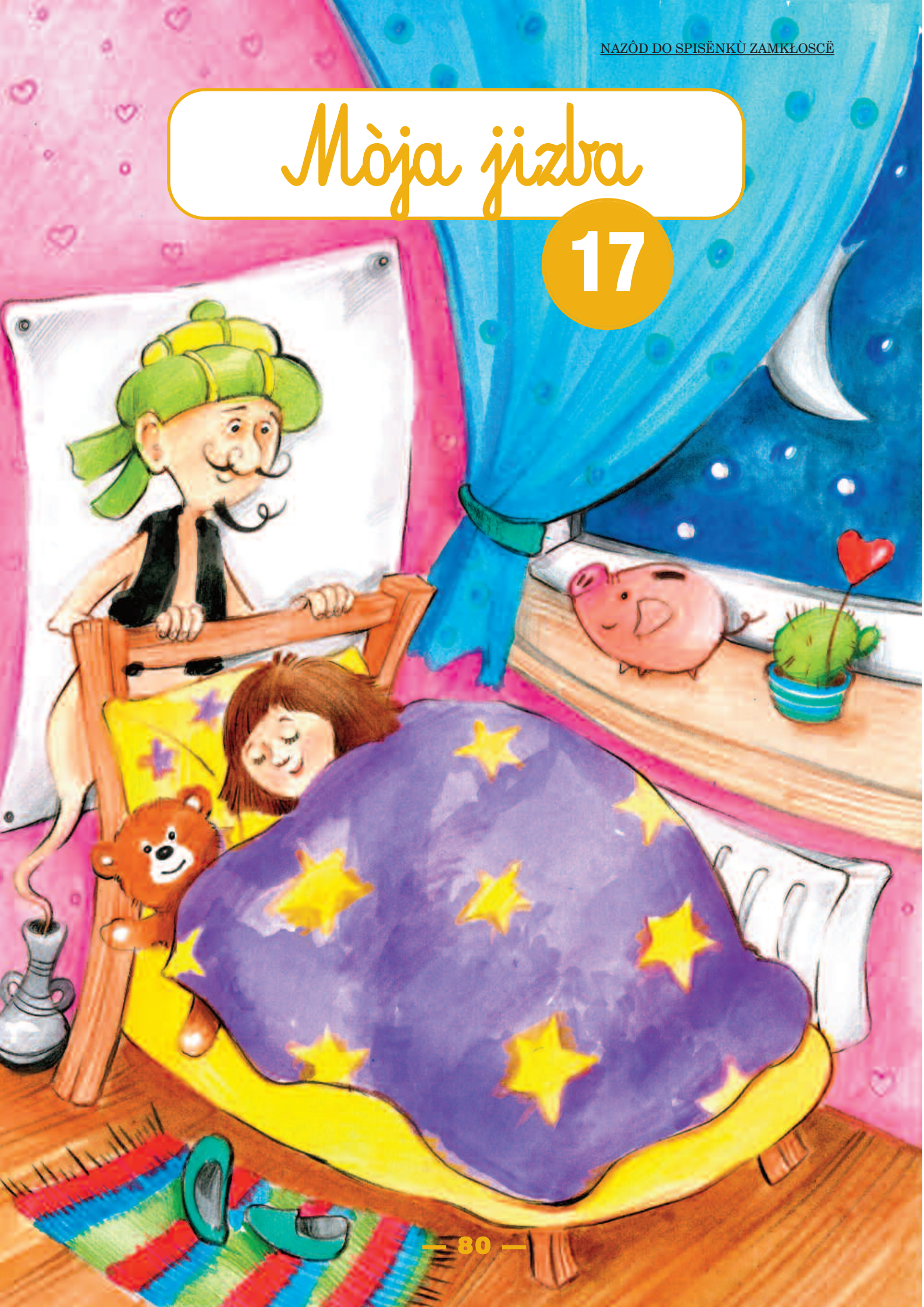

Tomôsz Fópka

Mòja jizba

17

W mòji jizbie

W mòji jizbie w kwiôtłczì gardina
 Na tapéce nen z bôjczy dżinia
 W biksë farwné na stole krédłczì
 A pòd stopką móm diwan mitłczì...

Réga aùtków z pòlécë wżérô
 Graje radio, chtos fejno spiéwô
 Mëma z kùchni na pòłnié wòłô
 Tatk naprôwiô bracyńë kòłô...

Czej do spaniô miesąc mie rôłczì
 A do łózka òsta dwa kroczi
 Jedna lampka le łiskô òczkã
 Knypsńã. Cemno. Légóm na bòczkù...

Tomôsz Fópka

Słowôrk

biksa – pusłka

dżinia – dżin

farwny – kolorowy

gardina – firana

knypsńã – włãczyć/wyłãczyć

réga – rząd

rôłczëc – zapraszać

wżerac – patrzeć

muz. Weronika Korthals-Tartas
sl. Tomasz Fopke

W mòji jizbie

1. Wmò - ji jiz - bie wkwiôt - czy gar - di - na Na ta - pé - ce nen zbôj - czy dzi - nia
2. Ré - ga aut - ków zpò - lë - cë wzé - rô Gra - je ra - dio, chtos fejn - no spié - wô
3. Czej do spa - niô mie - sądz mie rô - czy A do lóž - ka òs - ta dwa kro - czy

9 Wbék - së farw - né na sto - le kréd - czy A pòd stop - ką móm di - wan
Më - ma zkuch - nie na pòł - nié wò - lô Tat - na - prô - wiô bra - cy - në
Jed - na lap - ka le łis - kô òcz - ką Knyps - nã. Cem - no.

16 mit - czy kò - ło. Lé - góm na bòcz - kù...

- Co mòże nalezć w jizbie òpisóny we wierzce? Wëbierzë òdpòwiedzë z ùczëtëch i zapisónëch na tòflë słów:

gardina, zesel, tapëta, lampka, stółk, stół, diwan,
pòlëca, blat, radio, lóžkò, szafa, skrzëniô

- Dobierzë **słowa** zapisóné mòdrim tintã tak, żebë òne pasowałë do tëch zapisónëch **zelonym** tintã:

Lóžkò, stółk, radio, gardina, lampka,
diwan, pòlëca

stojec, sedzec, spac, swiécëc, grac,
wisec, lezec

- Gdze w lëterowi wëzgódce sã skrëłë pòzwë rzeczy pòkôzónëch na malënkach?

A	Z	O	B	S	T	Ó	Ł	K	T
R	K	T	S	M	I	Z	P	A	P
S	N	Y	Z	E	S	E	L	F	Ò
L	R	Ł	A	B	T	U	A	W	L
C	A	W	F	Z	Ó	E	M	D	Ě
I	D	R	A	W	Ł	Y	P	F	C
B	I	F	H	Z	M	O	K	J	A
E	O	P	S	I	S	R	A	M	R
W	U	Ł	Ó	Ż	K	Ò	F	H	Y
D	T	K	H	Ł	A	F	P	D	O

- Co je w twòji jizbie? Namaluj to na òbrôzkù.
- Zabaw sã. Slëchôj ùwôžno tekstu i rób to, co czëtô szkólny.

Do pòrë

Prawô nózka, lewô nózka
to je nôlepszô pòra.
Mòże chòdzëc, maszerowac,
biegac, pòdskakiwac,
jachac na kòle, skakac na skôczónce,
kòpac balã, grac w klasë, tuńcowac.
Prawô nózka, lewô nózka,
wieczór je ùmij i hòp do Łózka!

Éwa Warmòwskô

pòlëca

krédczy

- ▶ Przë ùžëcym nóg mòże wëkònëwac rozmajité czinnoscë.
Szkólny bãdze jesz rôz czëtôł tekst, a Të pòdniesë rãkã, czej ùczëjesz pòzwã jaczis czinnoscë.
Szkólny przerwie tej czëtanié i zapisze to słowò na tòblëcë, pózni wszëtczé dzecë tã czinnosc wëkònają.
- ▶ Ò czym je gòdka w dwùch òstatnëch rézkach tekstu?
Czë blós nóżczy nôlezi ùmëc na kùnc dnia?

W kaprice

18

- Słëchôj tekstu wëzgôdci i pòwiédz, gdzie w chëczy je nôlepszi plac do mëcô.

Wëzgôdka

Jizba, kùchniô czë kapnica,
gdze je nôlepszi plac do mëcô?

Jizba — nié,
kùchniô — nié.

Kapnica je do mëcô
starszych, mlôdszych i dzecy!

- Wëslëchôj tekstu wiérztë „W kapnicë”.
Szukôj w teksce słów z „ą” i „ã”.
Słëchôj, jak te zwãczy wëmôwiô szkolny i pòwtôrzôj je pò nim.
Pòwtôrzôj téż słowa z tima zwãkama.

W kapnicë

Jô w kapnicë lubiã mëcé,
wôda, mëdło, gálka, rãcznik.

Prësk, prësk, prësk —
czësté rãce, szëja, twôrz.

Jô w kapnicë lubiã mëcé.

Brudu nijak sã nie bôjã,
bò sã chãtno mëjã.

Éwa Warmòwskô

Słowôrk

kąpnica – łazienka

uczapac – ubrudzić

òbrzëszkòwò – obowiązkowo

- Co mòże nalezc w kąpnicë? Wëbierzë òbrôzci.

- Jesz rôz wëbierzë òbrôzci, na jaczych sã rzeczë sparłãczoné z mëcym, ale blós te, jaczé bëłë wëmienioné w teksce wiérztë.
- Na zôczątkù ùczbë i niżi sã malënczi, co przedstôwiają starszą i nowszą kąpicã. Zdrzë na nie i pòwiédz, czym òne sã jinaczã.
- Lëdzczé cało sã pòcy, a przë robòce mòże sã ùczapac. Czasã téż mëjemë rãce, chòc ni ma na nich brudu.
Òpòwiôdôj ò mëcym. Jak i czedë nôleżi mëc cało. Czedë òbrzészkwòwò mëje sã rãce, chòc nie sã ùczapóné.

Kiuchniowé gòspòdarzenié

19

- Słĕchôj wiérztczi ô mĕszce, co piekła plĩnce swòjim dzòtkóm. Czej szkólny bǎdze wĕmieniwił ji dziecĕ, dotikôj swòjich paluszków i liczĕ mĕszczinĕ dzòtczi.

Piecze mĕszka plĩnce

Piecze mĕszka plĩnce, piecze...

- temù dô do mis-czi
 - temù prost do gǎb-czi
 - temù ôsta nĕz-czi
 - ten zôs wòli kùp-czé
 - temù dała zup-czi
- Sama zjadła krĕp-czi...

Tomôsz Fópka

- Kùli mĕszka mia dzecy?

muz. Weronika Korthals-Tartas
sl. Tomasz Fopke

Piecze mĕszka plĩnce

(zabawa z odginaniem paluszków)

9

14

G D A

D G A

A D

Pie - cze mĕsz - ka plĩn - ce, pie - cze, te - mù dô do mis - czi te - mù prost do gǎb - czi

te - mù ôs - ta nĕz - czi ten zôs wò - li kùp - czé te - mù da - ła

zup - czi Sa - ma zjad - ła krĕp - czi.

Słowôrk

gąbka – bużka

krëpë – kasza

kùpczé – kupione

nézka – resztka

plinc – placek

- Zdrzë, co mészka mô w kùchni. Wëbierzë te produktë i sprzâtë, jaczé są pòtrzébné do ùpieczeniô bùlewnëch plinców.

- Namaluj to, co nôbarzi lubisz jesc.
- Do szëkòwaniô wiele pòtrawów je pòtrzébnô mąka.
Spróbujemë cwiczëc naszã wëmòwã, gòdającë corôz chùtchi taczé słowa:

Mili mlënôrz Michôł
miele mòji mëmie Marce
mădel miechów miałchi mączy

Éwa Warmòwskô

mész

dzôłchi

Rodzëna

20

Jiwer z pùpka

Mëma, mëma
òbacz le,
mòja pùpka chòrô je!
Brzuszk jã bòli,
glówka téż,
tak mòckò płacze,
pòmóz ji!

Mëma pùpkã pòmùjka,
na klin dzeckò swòje wżã.
Zaspiéwa kòlibiònkã.
Ùsnãła córeczka,
pùpka ju nie płacze.

Blós kòchónô mëma
znaje czarë taczé,
I wierzec mòżesz czë téż nié!
Mëma na wszëtckò radã môm,
mëma pò prôwdze wszëtckò wié!

Éwa Warmòwskô

Słowôrzk

jiwer – kłopot
klin – podótek
kòlibiònka – kołysanka

pòmùjkac – pogłaskać
pùpka – lalka

- Pò wësłëchanim wiérztë wëbierzë malënk, chtëren pasëje do tekstu.

- Dzecama w rodzënie òpiekùją sã jich starszi. Co robią rodzëce dlô dzecy, dowiesz sã zarô z czëtónëch przez szkólnëgo słów. Żelë ùczëjesz cos, co wedle Ce starszi robią dlô dzecy, pòtwierdzë to przez wstaniãcë z môla.

gòtëją jedzenié, łowią rëbë, pierzą ruchna,
jida do starczy, platëją, bawia sã z dzecama,
jeżdżą na môtôrze, pòmôgają w ùczbie,
gòdają ze sąsądką, czeszą dzieckù włosë,
kùpiają w krómie

- Czasã dzòtczi są chòré – jak pùpka z wiérztë abò dzieckò pòkòzóné na wiòldzim malënkù.
– Co bòli pùpkã?
Słëchòj pierszi sztrofczi wiérztë i pòkòż na sobie òpisóné tam dzéle cała.
– A co bòli dzieckò namalowóné na wiòldzim òbròzkù?
- W ùczbie trzeci bël malënk człowieka i słowizna nazëwającò dzéle cała.
Zdrzë na malënk i pòkòż te dzéle cała, chtërne Ciebie czasã bòlą.
Nazwij te dzéle cała.
- Pòwiédz, co nôbarzi lubisz robic ze swòjima starszima.

òjc

měma

dzôłczy

Adres

21

KASZËBSKO-POMÔRSCZE
ZRZESZENIE
ÛLICA STRAGANIARSKÔ 20/22
80-837 GDÛNSK

ZRZESZENIE
KASZUBSKO-
POMORSKIE
SIEDZIBA
GŁÓWNA

20/22

Bôjka ò trzech kòtkach

W jednym miesce, na ùlicë Mëszki numer jednôsce, mieszkalë trzë kòtchi: czôrny, rudi i biôli, chtërne baro bawic sã lubilë.

Rôz wlaszë w miech z maką, a jak wëskòczilë, to wszëtczë kòtë bëlë czësto biôlë!

Te trzë biôlë kòtchi szlë so szpacérkã. Pòtkalë mëszkã, ò zdrowié jã spëtalë. Mëszka na pògòdajczy nie czeka, leno chiùtiszko ùcekla.

Kòtchi szlë so dali. Doszë do fòntanë, gdzie rilków szukalë. Jak wëskòczilë do wòdë, blós zòlkã ùzdrzalë.

Wëlaszë z wòdë kòtchi trzë: jeden bël czôrny, drëdżi bël rudi, a trzeci biôli, jak przódë. Bëlë terô mòkré i dodóm chiùtkò nëkalë, żebë sã wësëszëc. A że swój adres baro dobrze znalë, òd razu na mól trafilë, nigdzie nie blądzielë.

Mieszkalë so dali na ùlicë Mëszki, numer jednôsce, ne wiesolë kòtchi: czôrny, rudi i biôli, co sã nie zgubilë nawet w wiôldzim miesce.

Chto swój adres bëlno znaje,
wiedno dodóm trafi.

Wcale tu nie bajóm.

Éwa Warmòwskô

Słowôrk

farwa – barwa, kolor

miech – worek

nëkac – pędzić

pògôdajczi – pogaduszki

przódë – przedtem

szpacér – spacer

- Jaczé farwë miałë kòtczi òpisóné w teksce?
Wëbierzë farwã z paletë i dobierzë do ni pòzwã z ramczi.
Nazwij téż resztã farwów z paletë.

biôli, czerwòny,
mòdri, bruny,
czôrny, zòłti,
rudi,
szari, zelony

- Kògò kòtczi pòtkalë abò szukalë? Co wiész ò relacjach kòtków z tima stwòrama?
- Kòtczi lubilë sã bawic. Jaczé jigrë òne so wëmëslilë?
Dofùluj zdania z òbrôzkama.

Kòtczi wlaszë w

Pòzni szlë szpacérkã i pòtkalë

We

szukalë

Pòtkalë tam blós

- D Gdze mieszkalë nasze kòtczi?
 Podôj jich adres zgòdno z mòdłã, jaczé je niżi.
 Czë wszëtczé infòmacje sã pòdóné w teksce?
- D Czë Të znajesz swój adres?
 Co mùsi sã nalezc w adresu?
 Czë to, ò czim pisze sã we wierzce, chtërna je niżi?
 Co nôleżi do adresu, a co nie?

Adres

Bëlno znajã adres swój:
 miono i nôzwëskò,
 wiém, gdze mieszkóm,
 kùli lat móm.
 Nigdzie sã nie zgubiã,
 bò pamiątóm wszëstkò.

Éwa Warmòwskò

- D Zrób kartónk, dze bãdą zapisóné infòmacje ò twòjim adresu. Zapamiãtôj je, bo òne sã wòżné, np. czedë sã gdzes zgubisz.

Miono:

.....

Miasto:

.....

Ùlica:

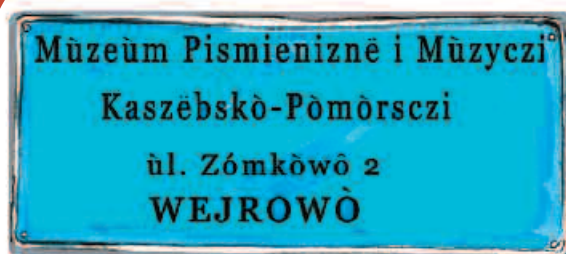
.....

Numer dodomù:

.....

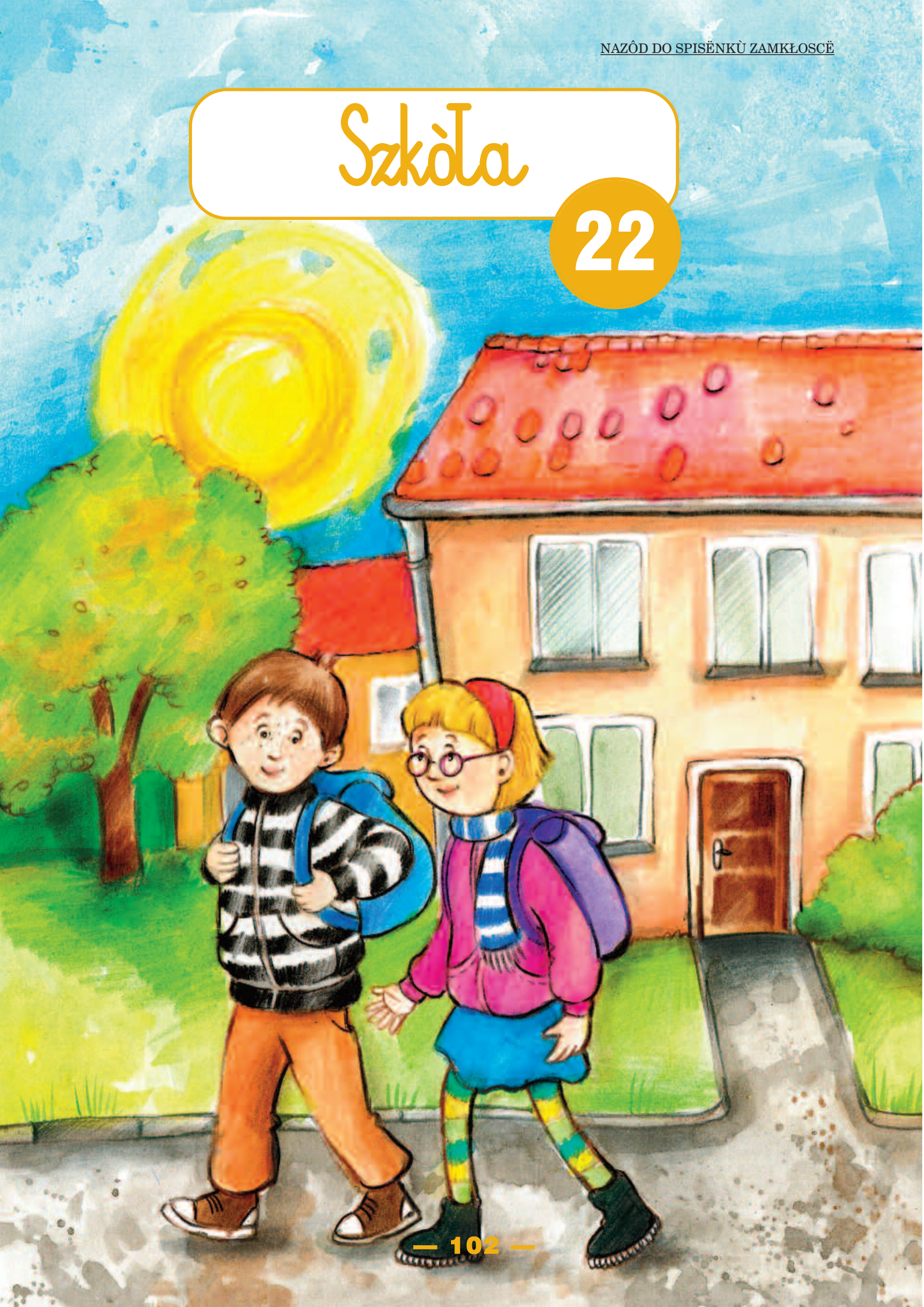
kùwerta

tôfla

Szkola

22

Dobré zwěczi

Stunuszkò wczas reno wstôjô,
Dobri dzień z górë wôlô.
Pòjta dzôtczy do szkòlë,
bãdze nóm tu wiesolô.

Éwa Warmòwskô

- Pòdzel słowò *szkòła* na szlabizë, zwãczi i lëtrë.

Słowôrzek

grifel – długopis
ksążka – książka
łôwka – ławka
òłówk – ołówek
piórnik – piórnik
pòlëca – półka

stółk – krzesło
szkòłownik – uczeń
szkólny – nauczyciel
tornyster – tornister
tôfla – tablica
zesziwk – zeszyt

- ▶ Zapòznôj sã ze słowizną sparłãczoną ze szkòłą (słowôrzek).
Pòdôj pòzwã kòżdégò z elementów malënkù, przë jaczim stoi cyfra.

- W szkòle mùszi sã ùczęc, ale mòże sã téż bawic. Jedną z ùlubionëch przez dzecë jigrów są szkòłowé bale.
Słëchôj ùwôżno wiérztë na ten témat.

Bal przestrojinców

Dzysô je w szkòle wiôldzi bal,
przestrojincë przinôdą nań.
Bãdze stón z rórá miast trãbë,
Zorro w masce i kòt w bótach.
Wróžka, kòminiôrz, pòlicjant,
nurk, królewionków piãc, kòsmita
i jesz wiele rozmajitëch gòscy tu zawitô.
Bãdą jigrë, smiéchë, tuńce.
A jak skùńczy sã ju bal,
wszëtczim bãdze përrznã żòl.

Éwa Warmòwskô

Czë na spòdlim tekstu domiszlôsz sã, chto to je przestrojinc?

Nalézë w régach z lëtrama pòzwë przestrojinców wëmienionëch w teksce.

A	R	Ò	W	I	K	Ò	S	M	I	T	A	F	M	Ù
T	Ã	W	R	Ó	Ž	K	A	W	R	S	Ł	O	Ń	H
S	Y	Û	K	U	F	B	J	E	É	G	I	C	D	Ě
A	W	R	I	K	Ò	M	I	N	I	Ô	R	Z	Ž	L
K	Ò	T	Z	N	Ã	F	M	K	S	E	P	A	É	B
G	B	K	F	C	U	R	L	Z	Û	F	O	T	M	Ô
Ô	L	K	R	Ó	L	E	W	I	Ó	N	K	A	B	R
J	Ã	L	Ě	W	P	T	F	M	Ã	T	N	U	R	K
F	Z	O	R	R	O	R	W	O	R	Z	M	D	H	T
C	B	Ô	Z	K	É	P	Ò	L	I	C	J	A	N	T

- ▶ Namalujta taczégò przestrojińca, za jaczégò Wa bë chcelë sã przezeblec na szkòłowym balu.
- ▶ A chto bëł na balu i tuńcowôł wedle słów piesniczczzi, co je niżi?

Remiùsowô cza-cza

Dzysô nasz Remiùs tuńcëje cza-czã
Cza-cza w tim sztóce sã prawie zaczã.
Kaszëbskô cza-cza rozkręcô sã
Chcemë le terô wrëgnąc òstro w niã!

Ref.: Cza-cza-cza z Remiùsã
Cza-cza-cza z królewionką
Cza-cza-cza w kaszëbsczci chëczë
Cza-cza-cza w zapadłim zómkù
Cza-cza-cza

Stolëm téż z nama je na zabawie
Nëwò szordëje z Werónką prawie
Wtim Remiùs z karą ksążków chce wëńc
Òstaw ne knéżczci, pòjma terô w tuńc!

Ref.: Cza-cza-cza z Remiùsã
Môłé krôsniãta òbeszlë piurtka
Kôrtwią, perocą jak młodô brutka.
Zaczãlë kręcëc, gònic sã wkół
W kińcu piurtk cza-czã zatuncowôł sóm!

Ref.: Cza-cza-cza z Remiùsã

Tomôsz Fópka

Remusowa cza-cza

Słowa i muzyka: Tomasz Fopke

1. Dzy-sô nasz Re-mùs tu-ńcë-je cza-czã cza-cza wtim sztó - ce sã pra-wie za-cza ka-szë-bskô

cza - cza roz-krã-cô sã chce-më le te - rô wrë-gnãc ò - stro wniã

Ref: Cza-cza-cza-zRe - mù-sã cza-cza-cza-zkró - le-wió-nką cza-cza-cza wka-szë-bsczy chë-czë

cza - cza - cza - wza - pa - dlim zó - mkù cza - cza - cza

Robôta

23

W mëminym ògródkù

W mëminym ògródkù piäkno rosce wszëtò.
 Je kapùsta, salôta, marchew i piotrësza.
 Nie fëlëje bòbrù, cëbulë i grochù.
 Są giurczy, dil, radischi — wszëtczégò pò trochù.
 Roscą téż w ògródkù wszelejaczé kwiôtchi:
 tãrczi, pannë bez płot i żółtëchné nokce.
 Są złocësté astrë, czerwioné lewkònie,
 snôżo pôchną róże, wësoczé tëlponë.
 Ale ò ùprawë mùszi baro dbac,
 żebë pòzni bëło co z ògrodu brac.
 Ùkrãpiã rākôwë i pòmògã płoc,
 bò chcã jak mëma robòcò bëc.
 W mëminym ògródkù piäkno rosce wszëtò,
 i pò prôwdze wëzdrzi jak cëdówny rôj.
 Prôcą rāków mòże człowiek dobrëc wiele
 i sã brzadã ceszëc i redowac tej!

Éwa Warmòwskô

- Jaczé robòtë mùszi wëkònac, żebë w ògródkù rosłë ùprawë?
 Wëbierzë pasowné słowa z ramczy.

kòpanié, spiéwanié, grabienié, czosanié, gòtowanié,
 senié, tuńcowanié, płócé, pisanié, czëtanié,
 pòdlëwanié, zbiéranié, platowanié

Słowôrk

brzôd – owoc
 czosac – czesać
 dil – koper
 dobëc – uzyskać, zwyciężyć
 dozérôczka – pielęgniarka
 gùrka – ogórek
 mòtórnik – motorniczy
 nokc – nagietek
 panna bez płot – nasturcja
 platowac – prasować
 płoc – pleć

pò prôwdze – rzeczywiście
 radiska – rzodkiewka
 redowac sã – cieszyć się
 robòcy – pracowity
 rosc – rosnać
 salôta – sałata
 szkólny – nauczyciel
 tëlpon – tulipan
 têrk – aksamitka
 ùkrâpac – zakasać

► Co robią lédze pòkôzóny na òbrôzkach? Dopasuj òpisënczi robòtów do malënków.

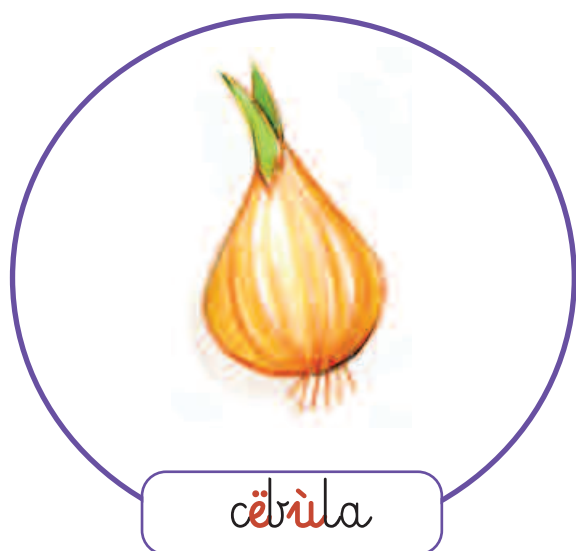
doktôr badô, môtôrník czerëje tramwajã, dozérôczka òwijô renã,
starëszka jidze szpacérã, frizjérka scynô włosë, aktor wëstãpije
na binie, szkólny ùczy, przedôwôczka przedôwô, kapitan
dowôdzy ôkrãtã, górnik kôpie wãdzel, sãdza sãdzy

- Pòkazë robòtë ògrodnika (pantomima), jinszi niech wëzgòdnã, jakã robòtã pòkazëjesz.

- Rozrzeszë rebùs, a pòznajesz rzeczónkã sparłãczonã z robòtã.

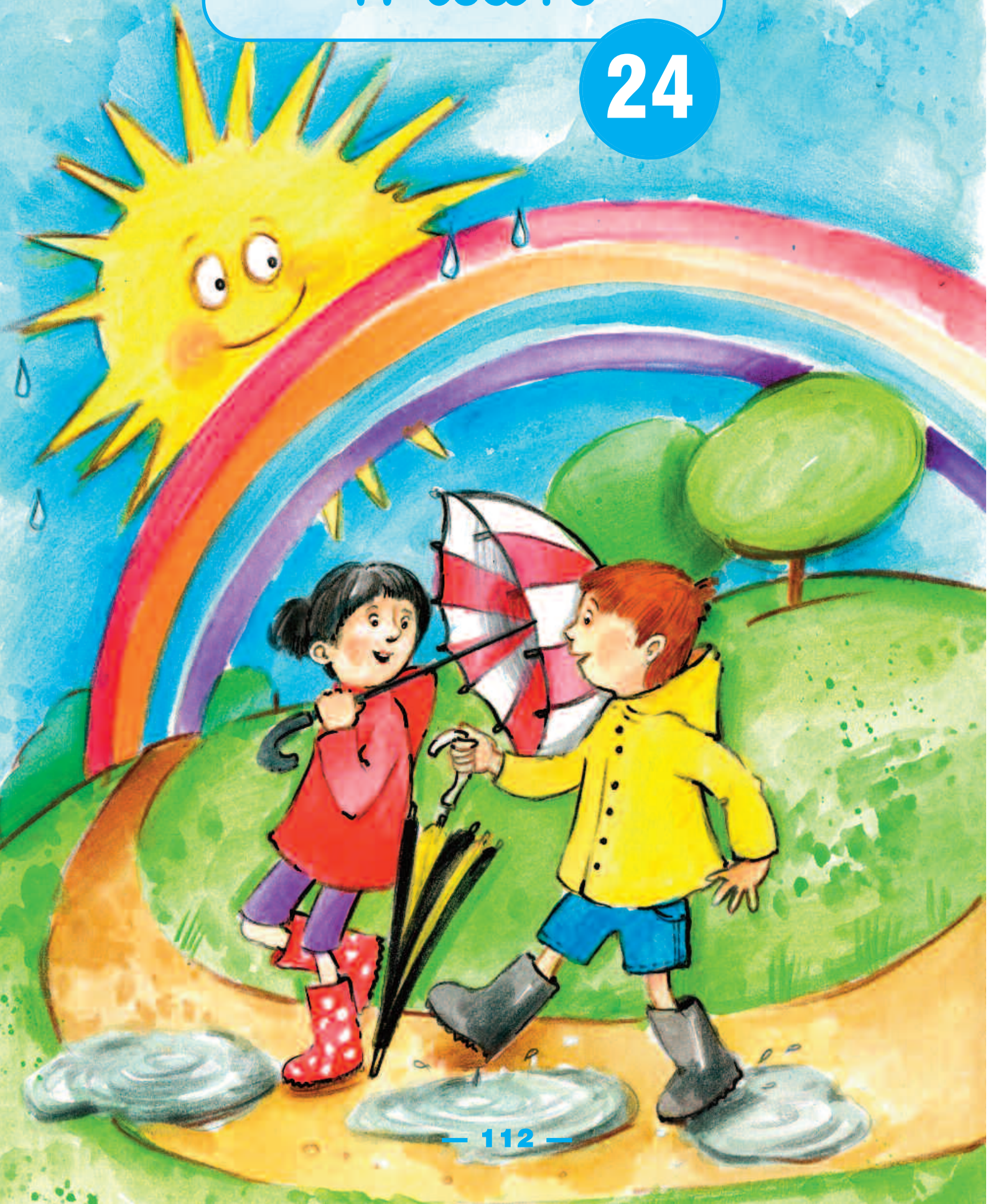

- Robòtã szkòłowëch dzecy je ùczba. Na tã robotã sklôdajã sã rozmajité czinnoscë. Namaluj siebie przë jaczis szkòłowi robòce i pòwiédz drëchóm, co robisz. Pò-trzëbnã do tegò słowiznã nalézesz w ùczbie 22.

Wiodro

24

Wiodro

Padô deszcz, kapie deszcz.
 Tëli plëtów, môlech błotków
 napadało dzys dlô dzôtków.
 A pò deszczu wëzdrzało slunkò,
 tãga mòst zbùdowa
 z nieba jãż na zemiã.
 Pò tim mòsce pùdã dzôtchi
 òbezdrzec swiat całi.
 Mòże sã dowiedzą,
 skąd sã bierzã wszëtczé cëda,
 te wiôldzé i te môle.

Éwa Warmòwskô

Słowôrzek

blóna – chmura
 błotkò – staw
 cëdno – cudownie
 dôka – mgła
 hëc – upał
 jigra – zabawa
 kùrzatwa – zamieć

mżôwka – mżawka
 plësk – śnieg z deszczem
 plëta – kałuża
 wiodro – pogoda
 zelga – odwilż
 zyb – ziąb
 żłódz – szadź

- ▶ Natãžë swój môg i pòdôj wszëtczé słowa, jaczé sã parłãczą z wiodrã. Szkólny zapisze je na tòflë i razã nalézeta jich kaszëbsczé równoznaczënë.
- ▶ Czë pòdóné słowa pòkrëłë sã z taczima, jaczé są w ramce?
Szukôj w słowarzkù, co òne znaczą.

ślunice, blónë, deszcz, grôd, wiatër, ceplëzna,
mróz, zylt, gòrac, hëc, zelga, lód, snieg, plësk,
dôka, mżôwka, kùrzatwa, żłódz, rosa

- ▶ Spróbuj wszëtczé słowa (swòje i z ramczy) pòdzielëc na karna:
 - a) sparłãczoné ze słuńcã,
 - b) sparłãczoné z temperaturã,
 - c) sparłãczoné z wiatrã,
 - d) sparłãczoné z blónama.
- ▶ Òpòwiedzë pò pòlskù historiã òpisónã we wierzce „Wiodro”.
- ▶ Znajesz ju słowiznã zrzeszonã z wiodrã. Rzeczë, jaczé dzysô je wiodro?
- ▶ Czë lubisz deszcz?
Pòslëchôj wierztë, w chtërny je òn pòkôzóny w baro dobrim widze.

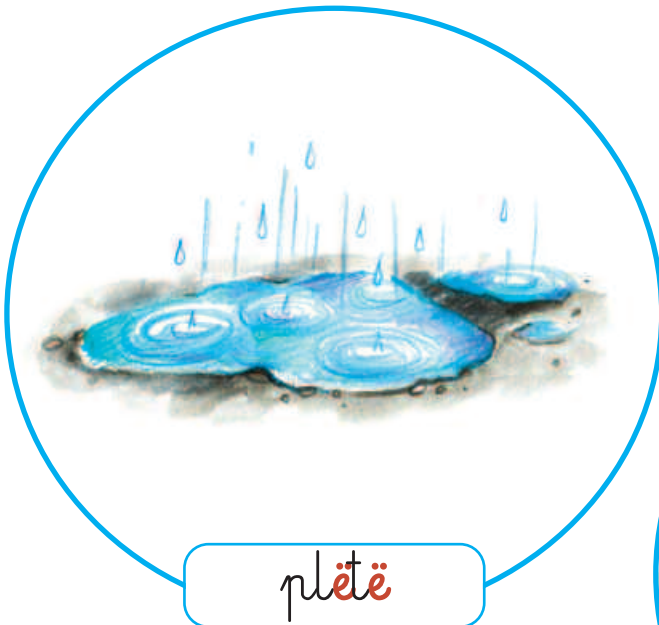
Deszczik

Padô deszczik kap, kap, kap.
Mòkri je całi swiat.
Skôczą pò deszczu zeloné żôłtzi,
skôczą przez plëtë wiesolë dzôłtzi
chlap, chlap, chlap.
Mòkré bôtë, mòkré nóżczy,
leno w tacji dobri jigrze
nick dzôłkóm nie przeszkôdzy.

Kap, kap, kap, chlap, chlap, chlap
tak cĕdno mòkri je dzypsô swiat.

Éwa Warmòwskô

- Dzôtczi z wiérztĕ baro lubią deszcz. Òsoblĕwie ceszi je skôkaniĕ przez plĕtĕ. Rzeczĕ, co Tĕ robisz, czedĕ padô deszcz.
- W teksce pòjawilĕ sã słowa, co szlachùją za zwākama. Chtĕrne to słowa?
- Pòdôj czile rozmajitĕch pògłosów – mògą to tĕż bĕc głosĕ zwierząt (zdrĕ ùczba 8 – piesniczka „Chòwnĕ spiĕwĕ”).

25

Ruchna

Czarë

Chtëż przed szpégłã dzysô stoi,
 jaczés dziwne minë stroji?
 Włosë nieuczosóné, sęczenka pògniotłô i uczapónô!
 Mëma jaż za głowã sa chwôtô.
 Chto to je?
 Gdze òsta mòja córeczka,
 je to mòżno, że chtos jã pòdmienił mie?
 Jenë, jenë, co terô mdze!
 Nie dérowa dlugò,
 wróca z kapnicë prôwdzëwô mólô dama:
 twôrz ùmëtô, włosë uczosóné,
 sęczenka częstô, wëplatowónô.
 Jak terô w szpédzel przëzdrza sã,
 ùsmiëwk rozjasnił ji twôrz.
 Mëma tej rzekła:
 terô pòznajã swòje dzeckò,
 to doch je mòja kòchónô córeczka.

Éwa Warmòwskô

- Jak wëzdrzało dzëwczałkò z wiërtë przed jidzenim do kapnicë?
- Nalézë wëjimk tekstu, gdzie je òpisóny wëzdratk dzëweczci pò wiëndzenim z kapnicë. Jak òna terô wëzdrzi?

Słowôrk

bótë – buty
 bùksë – spodnie
 czitel – spódnica
 liwk, westa – kamizelka
 kabôt – kabat
 kòszla – koszula
 kòszulka – podkoszulek
 mańtel – płaszcz
 mùca – czapka
 nogawice – skarpety
 rajtuzë – rajstopy
 sëkniô – suknia

skòrznie – buty z cholewami,
 dziś gumowce
 stâpczi – kapcie
 stréfle – pończochy
 szlips – krawat
 szlorë – laczki
 szpédzel, zdrzadło – lustro
 ùczapóny – brudny
 ùsmiëwk – uśmiech
 wãps – sweter
 wëplatowóny – wyprasowany

- Na òbrôzkach sã rozmajité ruchna. Pòdôj jich pòlską pòzwã, a tedë nalézë w słowarzku ji kaszëbsczë znaczenié.

- Wëmieni pòzwë ruchnów, jaczé terô môsz òbloklé.
- W kòżdym karnie słów nalazło sã jedno, co do nich nie pasëje. Chtërno to słowò i czemu nie pasëje do resztë?

szlorë, bôtë, stäpczi, szal
 czôpka, räkawice, chiustka, kapelusz
 mańtel, kùrtka, stréfle, bluza
 mûca, stréfle, nogawice, rajtuzë
 czôpka, szal, pòdkòszulk, räkawice
 pòdkòszulk, liwk, spòdné bükse, büksczi

- W diagramie skrëłë sã pòzwë białgòwsczych i chłòpsczich ruchnów (pierszych szukôj w régach òd lewi stronë do prawi, a drëdzich z górë w dół).

S	A	C	Z	I	T	E	L	Z	Ù
K	Ë	F	A	R	T	U	C	H	B
Ò	K	C	Z	Ó	Ł	K	Ò	W	Ù
R	A	R	F	Ã	K	M	T	E	K
Z	P	K	S	K	Ò	Ô	É	S	S
N	E	A	Z	B	S	B	Ó	T	Ë
I	L	B	L	U	Z	K	A	A	J
E	U	Ô	I	G	L	I	W	K	Ò
Y	S	T	P	I	A	N	Ë	F	P
A	Z	H	S	T	R	É	F	L	E

Te ruchna mają na sobie pòstacë z wiôldzégò malënkù. Zdrzë, co krëje sã pòd kòżdą z pòzwów.

Kalādôrz

26

Czadë rokù

Zymk zelony jak pierszé lëstë,
lato ceplé jak parmienie słońca,
jesień òd wielënë fàrwów gnie sã,
a zëma w biôlim kòzëchù
rôczy do mroznégò tuńca.

Éwa Warmowskô

- Pòdôj miona bòhaterów naszi wiérztczi.
Dobierzë pasowné zakùńczenia zdaniów (zgòdné z infòmaccjama z tekstu):

<i>Zymk</i>	òd wielënë fàrwów gnie sã
<i>Zëma</i>	ceplé jak parmienie słońca
<i>Jesień</i>	rôczy do mroznégò tuńca
<i>Lato</i>	zelony jak pierszé lëstë

Naji bòhaterowie, to sã czadë rokù.

Ùstawi jich pòsobicã: zymk, ... (pòmoże cë w tim tekst wiérztë).

Słowôrzek

czad rokù – pora roku
jesień – jesień
parmiń – promień
rôczëc – zapraszać

wielëna – duża ilość
zëma – zima
zymk – wiosna

- Wëslëchôj wiérztczi jesz rôz i rzeczë, z jaczima farwama na palece parłãczą cë sã farwë kòzdegò z cządów rokù.

- Za sztócëk wëslëchôsz dokazu ò dwanôsce drëchach, chtërny przënôszają lëdzóm rozmaité dôrënczi.

Słëchôj ùwôžno czëtónégò tekstu. Szkólny pò kòzdim sztëczkù bãdze przestôwôł czëtac, a Të w tim czasie wëbierzesz malënk, co pasëje do przeczëtónégò tekstu.

Dwanôsce pëtaniów

Co stëcznik dlô dzecy mô?
Sniég biôli, letczy jak piëch,
jesz sònczi i zëmòwé zwònczi.

A gromicznik co dzòtkóm dô?
Lodowé pipë i piurgówkã slëską mô.

Strëmiannik co dac mòże?
W marcu jak w garcu, kask sniegù, kask stunka.

A co lëzkwiat dlô nas mô?
Pierszé kwiatë, chòc jesz w sniegù, i pierszych ptôszków spiéw.

Co za pazëchą skriwô môj?
 Ôkróm stunka dô kask cepła i zelonoscą ôbsëpie swiat.
 Cëż czerwińc przëniese? Ni mòżemë sã doczekac!
 Kùńc szkòłowégò rokù, òdpòczink w lece
 i pòrcjã pòtròwniców ze smiotaną — jaż slëna lecy.
 Leno co dali, co dali?
 Dali lëpińc zapòchnie lëpą i pierszé latosé jabka nama dô.
 Co jész, co jész, sã pitóm?
 Zélnik zesecze zwiôza, kwiatë i zela dlô nas mô.
 Ni mògã sã doczekac, co jész sã bãdze dzalo!
 Séwnik przëwitô szkòłowi rok i zalilewią sã wrzosë,
 pòmale zbliżô sã kùńc lata.

Słowôrzek

czerwińc – czerwiec
 danka – choinka
 dôrënk – podarunek
 Gòdë – Boże Narodzenie
 gòdnik – grudzień
 gromicznik – luty
 jaż – aż
 latosy – tegoroczny
 letczy – lekki
 lëpińc – lipiec
 łżëkwiat – kwiecień
 môj – maj
 pipa – sopel lodowy

pòmale – powoli
 pòtròwnica – truskawka
 pùrgówka – ślizgawka
 rujan – październik
 séwnik – wrzesień
 smùtan – listopad
 stëcznik – styczeń
 strëmiannik – marzec
 zelé – zioło
 zélnik – sierpień
 znit – znicz
 źdac – czekać

Co pò nim mdze?

Rujan pòmälëje lëstë na drzewach i jesz kòsz grzëbów
przëniese.

Czë to ju kùńc?

Nié! Jesënnym wiatrã smùtan nêkô lëstë pò lese,
zapôli znitë na grobach, swiat pòsmùtnieje, kùńczy sã
farwnô jesén.

A czym gòdnik nas zaskòczy, co w tim miesäcu mdze?

Zëma w biôtëch räkawicach cësnie sniegã i Gòdë przëniese.

Na dankã i dôrënczi zdajã terô wszëtczë dzecë.

Dwanôsce pëtaniów dzecë zadalë,
òkrägli rok zmiescył sã w nich cali.

Éwa Warmòwskô

jesén

zëma

► Ûpòrządkùj pòmieszóné pòzwë miesąców.

gromicznik, czerwińc, gòdnik, stëcznik,
lëżkwiat, smùtan, sëwnik, strëmiannik, rujan,
zëlnik, lëpińc, môj

Dzén i tidzén

27

CZERWIŃC

1 PÒNIEDZÔŁK	2 WTÓRK	3 STRZODA	4 CZWIÓRTK	5 PIĄTK	6 SOBÔTA	7 NIEDZELA
8 PÒNIEDZÔŁK	9 WTÓRK	10 STRZODA	11 CZWIÓRTK	12 PIĄTK	13 SOBÔTA	14 NIEDZELA
15 PÒNIEDZÔŁK	16 WTÓRK	17 STRZODA	18 CZWIÓRTK	19 PIĄTK	20 SOBÔTA	21 NIEDZELA
22 PÒNIEDZÔŁK	23 WTÓRK	24 STRZODA	25 CZWIÓRTK	26 PIĄTK	27 SOBÔTA	28 NIEDZELA
29 PÒNIEDZÔŁK	30 WTÓRK					

Tidzén

Ò tim kòzdé dzeckò wié,
 że tidzén mō sětmě dni.
 Leno jak jich miona bělno zapamiātac,
 zelvě sã nie zmilēc i jich nie pòplātac.
 Pierszi je pòniedzôtk — zarô pò niedzielē,
 wtórk je wtóri — to znaczy drėdzi,
 we westrzódki dni strzoda stoji,
 czwiôrtk je czwiôrti za régą,
 a piątk za nim jakno piąti jidze,
 jesz sobôta — czedē kińczimē wszedną robôta
 i niedzela — co nie chce dzecy w szkòle.
 I tak dzén za dniã nĕkô,
 ani sã nie òbezdrzisz,
 a ju nowi tidzén w pòszĕki.

Éwa Warmòwskô

Słowôrzek

bělno — dobrze

bôt — łódka

délokùlôk — deskorolka

dzys — dzisiaj

kòło — rower

nĕkac — pędzić

pòszĕk — gotowość

pòwitrze — pojutrze

wczora — wczoraj

witro — jutro

- Zdrzë na kalãdôrz w salë i wësukôj na nim dzysészã datã.
Jaczé miesące stojã za régã w całim rokù? Wëliczë je.
- A z czegò sã skłôdô miesąc?
Dowiész sã tegò pò rozrzeszenim zadaniów i ùstawienim wiëndzënów òd nômiészã do nôwikszã.

6-3=	3+3=	5-4=	9-5=	4+1=	1+1=
D	Ń	T	Z	É	I

- Kùli dni mô tidzén?
Nalézë we wiérzce pòzwë wszëtczich dni.
Pòstaw za régã pòzwë dniów wëpisónëch w ramce òd pierszégò do sódmégò.

niedzela, wtórk, piątk, strzoda, sobòta,
czwiôrtk, pòniedzôtk

- Pòcygnij pôlcã sztriszã òd pòzwë dnia do cyfrë, chtërna pòkazëje, jaczi òn je za régã w tidzeniu.

wtórk	1
sobòta	2
pòniedzôtk	3
strzoda	4
piątk	5
czwiôrtk	6
niedzela	7

- Jaczi dzysô je dzén tidzénia? A wczorajszã dzén jak sã zwôł?
Witro mdze jaczi dzén? A pòwitrze jaczi dzén bãdze?

- Naje krôsniã chce robic kòżdégò dnia cos jinszégò. Pòdôj pòzwã dnia i rzeczë, co òno bãdze robiło.

pòniedzôtk

strzoda

piatk

niedzela

wtórk

czwiôrtk

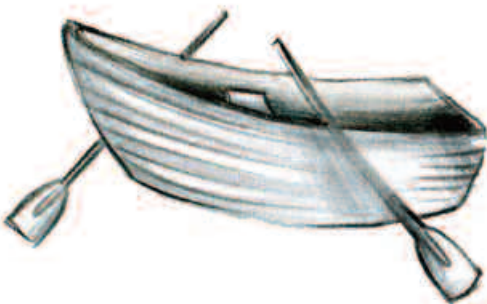
sobôta

- Dokùnczë taczé zdania:

Rok skłôdô sã z 12

Miesąc colemalo skłôdô sã z 4

Tidzén mô 7

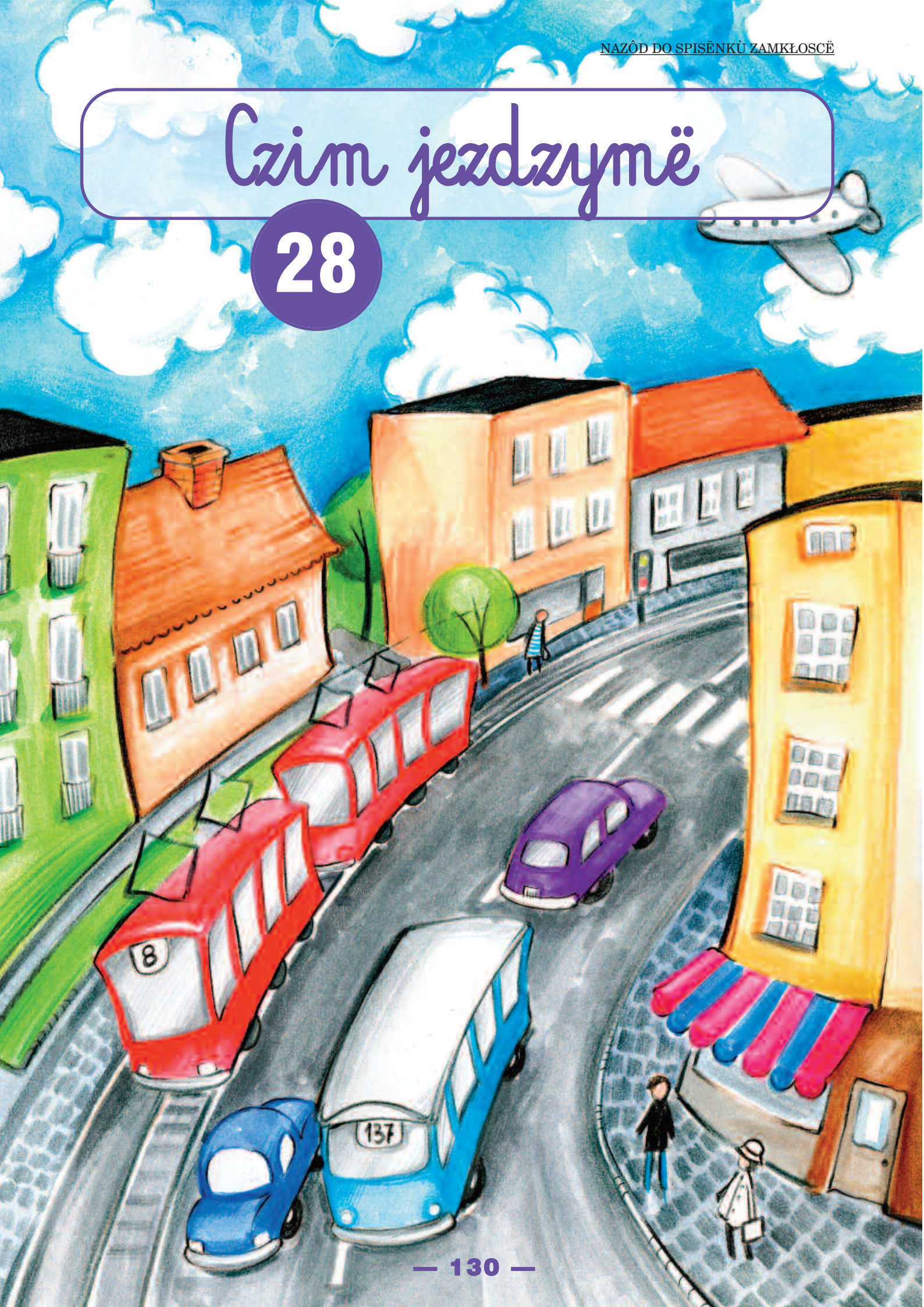
łó

délókùlôk

Czim jezdzymë

28

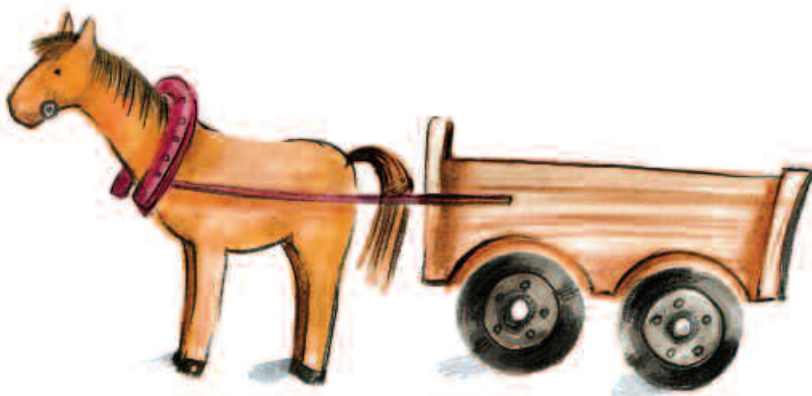
Wëliczónka

Aùto, kara, brika, wóz,
chtò dzys Ciebie bładze wiózł?
Alò Të, alò Të,
a jak nie chcesz,
wëbierz mie.

Éwa Warmòwskô

- W *Wëliczónce* je gòdka ò òrtach transpòrtu. Wëbierzë z wiérztë pòzwã i dopasuj jã do malënkù.

Jaczi z wëmienionëch spòsobów bë Tobie òdpòwiôdôł?

Słowôrk

brika – bryczka

kara – taczka

piechti – pieszo

stegna – ścieżka

sztreka – tor kolejowy

- Czim jesz mòzemë sã przemieszczac z placu na plac?
 Pòłączë farwné szlabizë i zapiszë w zesziwkù pòzwë ôrtów transpòrtu.
 Nalézë niechtërne z nich na malënkach do ti ùczbë.

waj na kò tór statk ger
 lej bris ba tro to bris
 fi au tram mò to

- Szkólny bądze czëtôł dokôz, a tã starôj sã wszëtchè, ò czym czëjesz, pòkazac.

Jadã na kòle

(jigra z pòkazywanim)

Jadã na kòle, z górczi pò stegnie

Jadã – mòrzã, na bôce wiôldzim

Jadã – bana, pò sztrece dalek

Jadã – autã, do còtchi Alë...

Jidã – piechti, do szkòtë, chëczy

Plënã – kraulã, na glówkã skòczył

Lecã – figrã, nad pòlã, takã

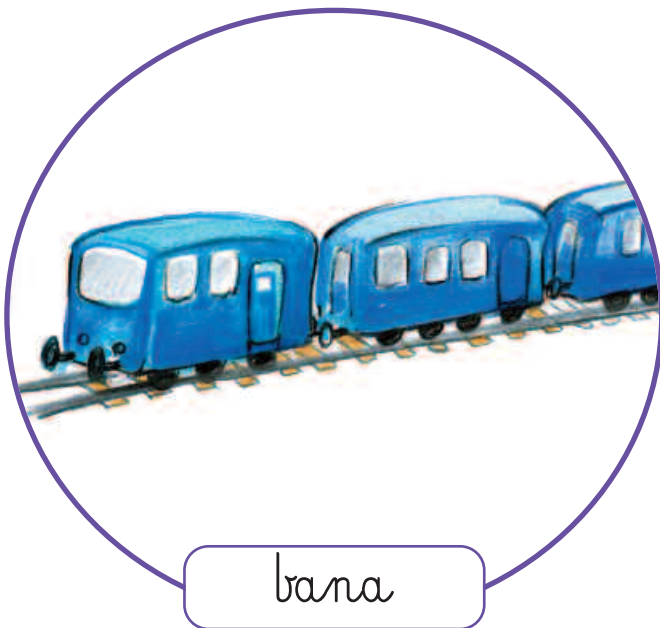
Sënã – zëmã, z górë na sònkach...

Tomôsz Fópka

- ▶ Pòkôž drëchóm (bez ùžécégò słów), że jedziesz aùtã, pchôsz karã, ladëjesz cos na wóz, sòdôsz jak pón w brice.
- ▶ Rzeczë, jak zadostôwôsz sã do szkòlë. Jezdzysz czims, czë chòdzysz piechti?
- ▶ Jak Cë jidze wëmôwianié drãdzich zwãków. Mòwné cwiczënczi, jaczé sã niži, dozwlà sã tegò dowiedzec.

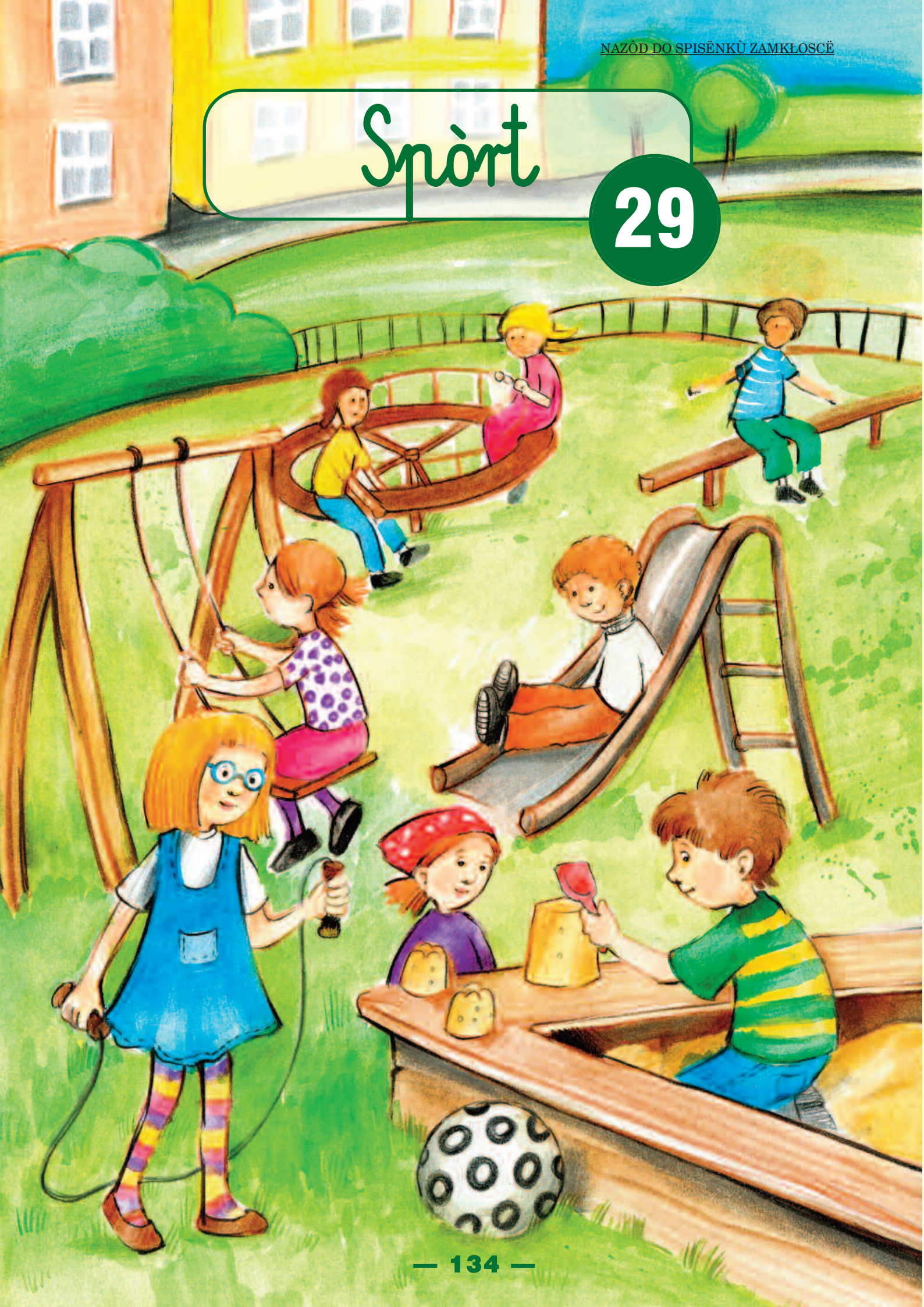
Tu szina, tam szina,
na nich cãżkô maszina.
Pùch, pùf, pùch
i banë ni ma.

Éwa Warmòwskô

Sport

29

Jem nôlepszi

W naszym karnie kòzdi mòcny je!

Chùtkò biegô, wësok skôcze

I jak rêba, i jak rêba plënie

W naszym karnie kòzdi mòcny je!

Co za miónczi! Pierszi mól!

Jem nôlepszi! Jo! Jo! Jo!

Pòdôj! Cësnij! Chizo! Flot!

Na dobëcé jes parôt...

Przë ti gònłwie wôżné, bë

Człowiekã jesz przë tim bëc...

Tomôsz Fópka

Słowôrk

cësnąc – rzucić

chizo – prędko

dobëcé – zwycięstwo

flot – szybko

gònłba – gonitwa

karno – grupa

miónczi – wyścigi

mòcny – silny

mól – miejsce

parôt – gotów

ridowanié – jeździectwo

Jem nôlepszi!

Tomasz Fopke

Ref: W na - szim ka - rnie kò - żdi mò - cny je!

Chù - tkò bie - gô, wë - sok skô - cze

I jak rë - ba, i jak rë - ba

plë - nie. W na - szim ka - rnie kò - żdi mò - cny je!

1. Co za mió - nczi! Pie - rszi môl!

Jem nô - le - pszi! Jo! Jo! Jo!

- Ô jaczych spòrtach je gòdka we wièrzce?
Pòkazë je na malënkach.

- Wëszukôj w lëtrówi wëzgódce pòzwë wszëtczich spòrtów z malënków.

Ã	B	I	E	G	A	N	I	É	F	K
Z	K	Ò	L	A	R	S	T	W	Ò	B
K	Ò	S	Z	O	W	Ô	B	A	L	A
S	T	Ò	S	K	Ô	K	A	N	I	É
P	Ë	P	Ł	I	W	A	N	I	É	R
R	Ã	C	Z	N	Ô	B	A	L	A	I
L	R	I	D	O	W	A	N	I	É	W
Z	Ù	N	O	Ż	N	Ô	B	A	L	A

- Jaczi spòrt (z wëzi wëmienionëch) je Twòjim ùlubionym?
- Nigle dzecë stóną sã pròwdzëwima spòrtówcama, mùszą dbac ò swòje zdrowié, wiele cwiczëc i bëc na swiëzim lëfce.
- Jak kòrzëstac ze swiëżégò lëftu, pòkazëje malënk na zôczątkù ùczbë.
- Jinszé spòsobë jigrów na swiëzim lëfce pòdpòwiëdzą pòzwë skrëtë w rebùsach.

flôda

kacz

zbó

recz

ml

kò

łabk

bò

tezi

sl

dz

- Ôbie jigrë z rebùsów brëkùją wëznaczeniô tegò, chto zaczinô rozegracjã. Nôlepi to zrobic przë ùžëcym wëliczóncki.

Òdliczta tej słowama, co sã niži i zabawta sã w jigrã, ò jaczi w ti wëliczónce je gôdka.

Wëliczónka

Dôwno temù, dalek gdzes
mieszkôł sobie kôł i pies.

Pies gònił kôta,
piùjk łapôł mész.

Jak mie nie dogònisz,
pierszi òdpadniesz!

Éwa Warmòwskô

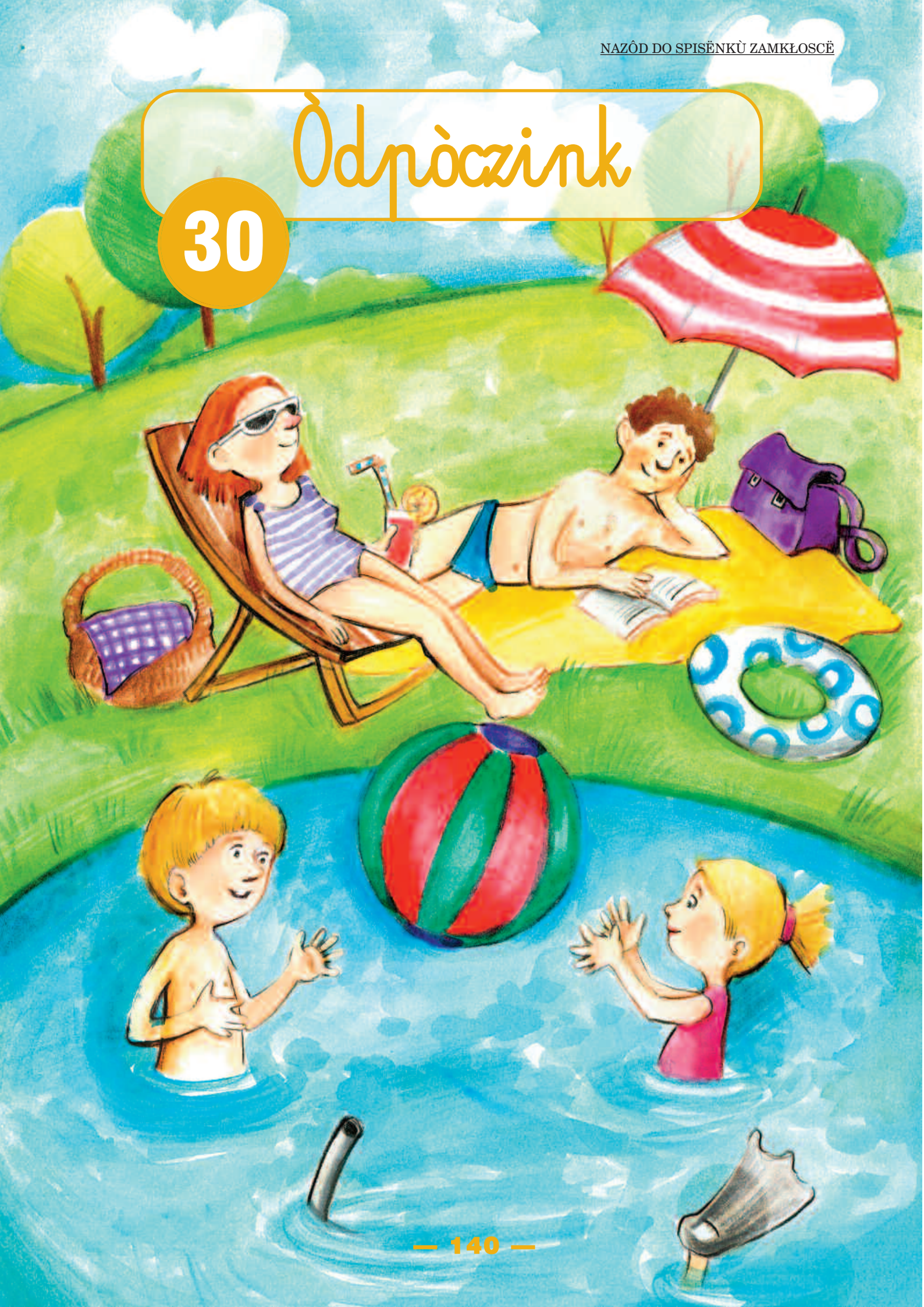
kòszowô bala

ridowanié

Odpočinek

30

Tocz k wanoŹnik

W naszym ôgrôdku zamieszkôł kret
i grëpã kôpców zbudowôł wnet.
Mëma sã jiscy, co terô mdze,
ten tocz nôm wszët kò wëkôpie.

Ôj, krece, tã nasz krece,
nicht w ôgrôdku celie nie chce!
Terô je cepłò, ferie wnet,
môże wëjedziesz w daleczy swiat.

Tocz wziął swój kôferk i kapeluszk,
fotoaparát, slunówé brële.
PrzerôŹnëch krajów zwiedzył kòl sto,
ôstôł wanoŹnikã, że ho,ho!

Bël w wësoczich górach, w pustinnëch piôskach szunówôł,
tam kôpców narobił, kuli chcôł.

Pliwôł pò oceanach, mòrzach i rzëkach,
pò prôwdze robił za mòrszczégò wilka.

Wrócył na jeseni, czej ôgrôdk pùsti bël,
wëkôpôł sobie grëpã i ùmãczony w ni légl.
Môże tocz wanoŹnik za rok zrobi tak,
że z nowa wërësi w daleczy swiat?

Éwa Warmòwskô

Słowôrk

brële – okulary

jiscëc sã – martwić się

szuńcowac – dokazywać

wanożnik – turysta

- Do jaczych sztrofków wiérztë pasëją te malënczi?

- Co òb czas rézowaniô widzôł naji toczk? Wëbierzë pasowné słowa z ramczy.

jezoro, górë, lodówc, łąka, mòrze, pùstiniô,
pòle, miasto, òcean, rzéka, las

- Szkòłowé dzecë mają ferie òb lato i w zëmie.
Òdczëtôjta hasło wedle załączonégò kòdu i rzeczta, czë sã z nim zgòdzôta.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
A	Ą	Ã	B	C	D	E	É	Ë	F	G	H	I	J	K	L	Ł
18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34
M	N	Ń	O	Ò	Ó	Ô	P	R	S	T	U	Ù	W	Y	Z	Ż

27 – 33 – 15 – 22 – 17 – 21 – 31 – 8 6 – 33 – 7 – 5 – 9

4 – 1 – 26 – 21 16 – 29 – 4 – 13 – 2

33 – 9 – 18 – 22 – 31 – 8 13 16 – 1 – 28 – 19 – 8

10 – 7 – 26 – 13 – 7

- Na ferie wëbiérô sã též krôsnia, bò pò całim rokù ùczbë je ùmãczoné.
Òdczëtôj z malënków, co sobie zaplanowało na lëpińc i na zélnik.

lëpińc

zélnik

- Jidacë na wanogã dobrze je cos spiewac.
Mòże to bëc takô piesniczka:

Lato, co të na to?

Tomasz Fopke

La-to, la-to, co të na to? La-to, la-to, co të na to?

1. Dzys w lë - fce sã - gò - të - je - Ptôszk

w la - su cé - ni szu-kô - - Za -

ło - żã pù - rdzi swò - je - pò

śnie - gù bã - dã żu - psół! -

CODA
La-to, la-to, co të La-to, la-to, co të La-to, la-to, co të

La-to, la-to, co të na to? na to? na to?

Słowôrzek

céniô – cień
jinak – inaczej
kùling – kulig
lëft – powietrze

pùrdzi – narty
rôczëc – zapraszać
śnieżelc – bałwan
żupsac – skakać

Lato, co tã na to

Dzys w lãfce sã gõtãje
Płôszk w lese cãni szukô
Zalozã piurdzi swòje
Pò sniegù bãdã zupsôł!

Lato, lato, co tã na to?

W pòchnący kòpie sana
Mùzyka częc je łaczi
A jò sobie ùprawia
Do kùlingù flot sònczi...

Lato, lato, co tã na to?

Jezórno, ceplô wòda
Mie do kapaniô ròczy
A jò sobie ùlepiã
Snieżelca pò dak chęczi...

Lato, lato, co tã na to?

A lato òdpòwiôdô:
— To nick, że zrobisz jinak
Kò mòzemë, jò z tobrã
So wiedno jesz pòspiewac...

Lato, lato, co tã na to?

Tomôsz Fópka

- Czë wszëtkò òpisóné w ti plesni dô sã wëkònac òb lato?
Co, zgódno ze słowama plesni, mòże robic w latné, a co w zëmòwé ferie?

słunice

wòda

Do ùzdrzeniô w pòstãpnny klase

ZRZESZENIE KASZUBSKO-POMORSKIE
KASZĚBSKÒ-PÒMÒRSCZÉ ZRZESZENIE